Msgr. Chevrot

MALE OBITELJSKE KREPOSTI

Msgr. Georges Chevrot:

MALE OBITELJSKE KREPOSTI

Naslov originala
LES PETITES VERTUS DU FOYER
10 minutes au micro de Radio-Luxembourg
Bonne Presse
Paris, 1949.

Lektor: prof. Domagoj Grečl

Korektor: o. Joisp Mlinarić OP

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i sveučilišna biblioteka, Zagreb

UDK 241.1

CHEVROT, Georges
Male obiteljske kreposti: govori održani na Radiju Luxembourg / Georges Chevrot; preveo Josip Mlinarić. - Zagreb, *BIROTISAK* d.o.o., 1994. - 120 str.; 17 cm

Prijevod djela: Les petites vertus du foyer.
Str. 87-93: Obitelj i televizija / Ivan Pavao II. - Str. 94-112: Obitelj i molitva / Josip Mlinarić. - Bibliografske bilješke uz tekst.

ISBN 953-6156-05-9

940816067

Nakladnik: *BIROTISAK d.o.o.* Zagreb,
Vrandučka 44, tel: 041/323-382
fax: 041/561-303, mobitel: 099/410-634

Naklada: 1000 primjeraka

Msgr. Georges Chevrot

MALE OBITELJSKE KREPOSTI

Govori održani na Radiju Luxembourg

Preveo o. Josip Mlinarić OP

Zagreb, 1994.

U Godini obitelji
svim obiteljima

I.
Uljudnost

U jednom pismu sv. Ivani Franciski de Chantal[1] piše sv. Franjo Saleški: »Malena uljudnost, temelj kreposti, a znak velikog dobra... Treba je izvršavati u malenim krepostima bez kojih su velike često neistinite i lažne.« Rijetko se doista netko zanese nad osobom koja je redovito ljubazna i uglađena. U isto vrijeme ta ljubaznost i uglađenost pretpostavljaju budnost i gospodstvo nad samim sobom, što se vrlo rijetko nalazi.

Postoji određen broj malenih kreposti, sličnih uljudnosti, koje ne bude veliko divljenje, ali kad one nedostaju odnosi su među ljudima napeti i mučni te katkada dovode do velikih nesreća. Ti »temelji kreposti« zapravo su one stvari koje naš život čine podnošljivim i ugodnim. Evo zašto, dragi slušatelji, želim ovaj niz nedjeljnih duhovnih razgovora posvetiti malenim krepostima kršćanskih obitelji. Te će nam kreposti, vršimo li ih, pomoći da i u svojim kućama, između četiri zida, također opslužujemo zakon Isusa Krista.

- - - - - - - - - -

Neki zamišljaju da je jedini predmet vjere osigurati ljudima sreću na drugom svijetu. Sigurno,

[1] Sv. Ivana Franciska de Chantal (1572-1641), majka šestero djece, postavši udovicom poslije smrti supruga baruna Christopha II. de Chantal, pod duhovnim vodstvom sv. Franje Saleškoga utemeljuje red Pohođenja

Isus nam je to obećao, i da to omogući, Sin je Božji došao među ljude, zato se utjelovio i zato nas otkupio. Pa ipak taj divni dar naše vječne sreće koja daleko nadmašuje sve naše moći i težnje, treba postići po našoj vjeri, po našoj volji, našim iskrenim nastojanjima, a to su sve stvari koje moramo izvršiti u sadašnjosti. U stvarnosti, mi imamo samo jedan život koji iza smrti neće imati kraja. Naša je vječna sreća započela danom našeg krštenja. To znači ovdje, na zemlji, mi započinjemo naše nebo moleći se Bogu i opslužujući njegove zapovijedi. Vjera nije samo stvar koja se tiče onoga gore; ona ima lijepo i važno djelovanje i ovdje dolje. Ona mora upravljati našim sadašnjim životom.

Govorim: vjera mora upravljati našim sadašnjim životom, dosljedno, dragi slušatelji, našim stvarnim životom, našim svakidašnjim životom. A u tome se mnogi ljudi varaju, katkada i dobri kršćani. Tu oni čine umjetnu diobu između onoga što nazivaju svjetskim i između vjerskih dužnosti koje jedva imaju mjesta u svjetovnom životu. Vjerskim životom općenito se shvaća vrijeme posvećeno molitvi, a za većinu ljudi to je vrijeme vrlo kratko usporedimo li ga s drugim ljudskim zanimanjima. Pritom zaboravljamo da mi uvijek i stalno živimo pod Božjim okom, u Njemu živimo, mičemo se i jesmo te Bogu moramo stalno davati poklon svoje poslušnosti prikazanjem svih naših djelatnosti. Točno govoreći, izraz »svjetski život« za kršćanina nema smisla, jer čitav njegov život posvećen je Bogu koga treba častiti u svim svojim djelima, pa i najobičnijim. »Ako dakle jedete, ako li

pijete - piše sv. Pavao - ako li drugo što činite, sve na slavu Božju činite« (usp. 1 Kor 10, 31).

Ima osoba koje očajavaju što nemaju vremena da često svrate u crkvu. U današnjoj složenosti domaćih poslova one ne nalaze vremena da se u dugoj molitvi sjedine s Bogom. A ipak molitva, makar i vrlo kratka, može biti u isto vrijeme vrlo žarka. Zašto tražiti Boga na putu gdje ga ne možete očekivati? On će se s vama susresti na putu gdje vas je postavila njegova Providnost, među vašim dnevnim dužnostima. Mislite samo kako ćete te dužnosti prikazati Bogu ispunjavajući ih što bolje možete. Dani oca obitelji prolaze na vašem radnom mjestu ili u tišini vaše kuće, a u današnje doba i majka obitelji zapošljava se izvan obitelji, a uza sve to ostao joj je sav njezin posao na obiteljskom ognjištu. Tu su i djeca koja uz svoje školske dužnosti i te kako sudjeluju u obiteljskom životu. Na radnom mjestu, tko ima i malo shvaćanja dužnosti, čovjek je savjestan, ali u obiteljskom krugu koliko puta čovjek misli da se može opustiti. A uvijek nam je potrebno međusobno razumijevanje i ljubav, i u obiteljskom krugu treba provoditi u život kršćanske kreposti.

Sigurno, katkada treba izvršiti veoma teške dužnosti - morate se žrtvovati za bolesnika, ili se nađete u vrlo teškoj materijalnoj situaciji, ili morate oprostiti krivice koje su vam nanesene - ali redovito je pravilo da kršćanin ne bježi ispred teških kreposti i dužnosti, makar se pred njima nađe tek u rijetkim slučajevima. Naprotiv, obiteljski život uključuje u sebi mnoštvo malenih dužnosti koje se

očito omalovažavaju, bilo zato što su brojne, bilo zato što nam ne izgledaju važne. A ipak one zato nisu ništa manje važne, i to je razlog zbog koga one zaslužuju našu pozornost.

Uostalom, kako je opazio sv. Franjo Saleški, ti temelji kreposti zahtijevaju veliku krepost, to jest veliku ljubav koja se očituje u najmanjim i najsitnijim pojedinostima. Preporučujući vam da se međusobno ljubite, ja vam neću propovijedati o nekoj savršenosti u popuštanju, već o božanskoj kreposti ljubavi kojoj su malene obiteljske kreposti poput sitnog novca u domaćinstvu.

Oprostite mi što sam se zadržao u tim prethodnim razmatranjima: ona su mi bila potrebna da vam protumačim svoje namjere. Hoću li još imati vremena da vam prikažem malenu krepost uljudnosti?

Kako je ugodno u obitelji u kojoj svi nastoje biti susretljivi i uglađeni, naši bi stari ljudi rekli uljudni.

Biti uglađen, sama riječ označuje ublažavanje oporosti našeg karaktera. Predmet koji nije izglađen zovu surovim, a to je naslov koji nije nimalo laskav kad se primijeni na čovjeku. Ali evo, dosta često uglađenost promatraju kao stvar »izvoza«. Koliko ima ljudi koji su uljudni i ljubazni sa stranim ljudima, ali kad dođu kući, tad se više ne svladavaju i ničega ne stide. Napokon, zar se čovjek ne vraća kući da se odmori i olakša?

Tako je, ali morali bismo imati toliko snage da odmarajući se odviše neuljudno nikoga ne povrijedimo.

Zar pridonosi miru povisimo li prekomjerno glas ili ako se surovo vladamo i grubo postupamo? Mrgoditi se i ljutiti se nisu znakovi pravog odmora. Smijeh, zadovoljstvo, pažnja i uzajamna susretljivost stvaraju u obitelji ozračje odmora i mira.

Uljudnost ne obvezuje samo niže prema višima. Pazite, govori Spasitelj, da ne prezrete nijednog od ovih najmanjih. Isus želi da u svim ljudima poštujemo njihovo dvostruko dostojanstvo: razumnog bića i djeteta Božjeg. Svaki čovjek, ne znam tko to bio, ima pravo na naše poštovanje. Bolje ne bismo mogli definirati i označiti uljudnost.

Vaša obitelj, dragi slušatelji, bit će kršćanska obitelj ako se u njoj prije svega nastojite natjecati u poštovanju jednih prema drugima. Imajte poštovanje prema dobi staraca čije su kose već sasvim sijede; imajte poštovanja prema slabosti onih koje morate savjetovati ili koriti; imajte poštovanje prema umoru onih koji se možda i odviše povlače pred samim sobom, koji su upravo umorni od straha pred samim sobom. Protjerajte iz vašeg rječnika i iz vašeg ponašanja surovost u kojoj nikad nema iskrene nježnosti i ljubavi što ih morate osjećati jedni prema drugima. Hoćete li to ovaj tjedan primijeniti u vašoj kući? Učinite li to, obećavam vam osam dana sreće i zadovoljstva.

II.
Skromnost

Nema ljubavi, rekli smo dragi slušatelji prošle nedjelje, bez poštovanja jednoga prema drugomu, a poštovanje se pokazuje u pažnji što je pokazujemo jedan prema drugomu. Ali da uljudnost vlada na našem ognjištu, nužna je još jedna krepost, malena krepost skromnosti.

Evanđeoska krepost, nema nikakve sumnje. Pogledajte Blaženu Djevicu Mariju! Susrećemo je na početku Evanđelja sv. Luke, ona je od svog Sina isprosila čudo u Kani; zatim je samo jedanput spomenuta za vrijeme Spasiteljeva djelovanja. Kroz ostalo vrijeme ona je iščeznula prepuštajući mjesto svetim ženama koje preuzimlju brigu o Učitelju i apostolima. Ona se drži po strani sve do tragičnog trenutka na Kalvariji, gdje ju ponovo vidimo uz njezina Isusa koji umire na Križu.

Drugi je uzor skromnosti sv. Josip! Evanđelje spominje njegovu prisutnost svaki put kad je potreban Djetetu i Mariji. Inače, on se ne spominje.

Što se tiče Isusa koji se ponizio do obličja stvorenja, sjetite se kako se sakrio pred klicanjem mnoštva. On ne želi da se razglasaju čudesa što ih je činio. On naglasuje prednost svog Oca koji ga je poslao. Ja sam došao, svjedoči On, ne da budem služen, nego da služim, ili točno: »Sin čovječi nije došao da bude služen, nego da služi« (Mt 20, 28).

Zato je i mogao preporučiti svojim učenicima da se ne jagme za časnim mjestima. »Kad te tko pozove na svadbu... idi i sjedni na posljednje mjesto« (Lk 14, 8-10). Ako si dostojan da dobiješ časnije mjesto, sigurno će te onamo odvesti.

Čuli ste Gospodinov savjet: »Ne uzvisuj se nad druge. Ako si pozvan, izaberi posljednje mjesto.« Nemojte se žalostiti, dragi slušatelji, ako ćete zato biti iza nekog drugog. Charles de Foucauld, pustinjak iz Hoggara duguje svoje obraćenje jednostavnim riječima: Isus je uzeo zadnje mjesto za kojim se iza njega više nitko ne može otimati.

Ali - uvijek postoji jedan ali - budući da skromnost ne ističe naše sebeljublje, ona brzo natrag zahtijeva svoja prava, a kad ih ne zahtijeva, tada to često naglasuje. Držati se po strani? Iščeznuti? To je za sebeljublje samo lijepa obmana. Sebeljublje se želi afirmirati, ono se ističe, naglašava i sve navrće na sebe. - Ono razumije samo to da mu drugi trebaju da ih može iskoristiti. Otuda nastaju sukobi koji uništavaju dobre odnose među ljudima. »Zašto bi ja morao biti iza drugih ljudi, zar ja nisam isto tako sposoban kao i oni«, misli netko. - Ja imam iste potrebe kao i oni, misli drugi, i barem isto toliko zasluga. - Ja sam šef, misli treći, zar je moja uloga da se držim po strani, ne moram li naprotiv pokazati svoj autoritet. - I više nismo daleko od zaključka da poniznost ne može biti krepost, jer ako je provedeno u djelo, dovest će do uništenja svake osobnosti.

.....

Evo, dragi slušatelji, prikazao sam vam najveću zbrku ideja. Evanđelje - imat ćemo prigodu to ponoviti - škola je veličine i smjelosti. Daleko od toga da nas uništi, Evanđelje nas obvezuje da što više razvijemo naše naravne vlastitosti i sposobnosti, da ozbiljno radimo, ali pošto smo sve učinili što smo bolje mogli, ono nas obvezuje da se zbog toga ne uzoholimo, da se ne »pravimo važni«. To je prvi pogled kreposti skromnosti.

Uostalom, sama riječ to dosta jasno pokazuje. Učenik nema ništa od toga da »zaboravi« svoju teku kad u njoj nije napisao svoju zadaću. Ja »mogu ostati po strani« samo tada kada sam završio posao; mogu iščeznuti tek tada kad sam se dokazao. Poniznost se ne sastoji u tomu da se sakrijem, da ništa ne radim, već da se ne divim kad sam učinio dobro i najbolje. Ja ću reći još više. Tko hoće uspjeti u poslu, taj treba imati u vidu samo svoj posao, a ne da traži povlađivanje. Tko želi korisno govoriti, taj mora misliti na ono što govori, a ne da sebe u prvom redu sluša kako govori. Ne može se u isto vrijeme biti gledatelj i glumac; tko hoće ići ulicom, nije dovoljno ako stane na prozor. Dobar radnik potpuno je sa svojim poslom; sâm dolazi u pozadinu. Tek kad je posao dobro učinjen, on je zadovoljan i odbacuje kao nedostojno sebe svaki osjećaj taštine i umišljenosti. Je li ta skromnost uništenje? Smatram da je ta poniznost osobito ponosna. Jer ponos nije oholost: štoviše, on je isključuje.

Ne samo da nas malena krepost skromnosti ne umanjuje, već se ona pokazuje u novom svjetlu

pod kojim postaje srodna ljubavi. Učenik Isusa Krista, makar se ne divi samom sebi, raduje se kad vidi da drugi čine dobro, a osobito da čine bolje od njega. On se ne hvasta, ali je prvi koji će radosno pohvaliti uspjeh drugoga. Kao što sâm iščezava nakon dobro učinjena djela, tako vrlo jednostavno ističe vlastitosti i zasluge drugih. Sv. Pavao ne oklijeva takvo raspoloženje proglasiti općenitim zakonom: Neka svaki između vas, piše on, u poniznosti jedan drugoga smatra višim od sebe (usp. Fil 2, 3). Nemojte se opet zbuniti, dragi slušatelji. Apostol od vas ne traži da zaniječete ono što je očito. Ne, nemojte zatvoriti oči pred vašim vlastitim dobrim svojstvima; vi ste sigurno, u mnogom pogledu sposobniji i kreposniji nego mnogi ljudi. Također je istina da i oni, prema kojima imate pravo da se smatrate višima, imaju sposobnosti, a možda i kreposti, koje vi ne posjedujete, barem u istoj mjeri. Ako ljude objektivno promatramo, vidimo da nema nikoga tko nas ne bi nadmašivao barem u nekoj stvari: ovaj je odlučniji, onaj spretniji, ovaj življi, onaj strpljiviji i blaži. Težimo uvijek da upoznamo sposobnosti drugih te tako iskreno priznamo njihovu veličinu.

Samo korak i mi ćemo doći do savršenstva. Dok drugi imaju zasluge i prava kao i mi, zašto bismo zahtijevali da drugi uvijek i u svemu svoju volju sagibaju pred našom? Znamo li mi nadvisiti same sebe, ostati u pozadini pred željama i prednostima onih s kojima živimo? Sigurno, ima okolnosti gdje glava obitelji mora nametnuti svoju odluku želi li da se ne iznevjeri svojoj dužnosti;

ali tada, to nije njegovo mišljenje ili njegova osobna volja koja prevladava: on zahtijeva poštovanje višeg zakona kojemu je on sam prvi podložan. Osim tog slučaja gdje autoritet ima dužnost da nastupa s odgovornošću, dobri odnosi u obitelji bit će uvijek osigurani i učvršćeni kad svaki nastoji ispuniti želju drugih.

Mislim da mi se dovle nitko neće suprotstaviti. Ako je majka s pravom nazvana kraljicom obitelji, to je zato što je svi slušaju, što ona stalno zaboravlja na samu sebe da bude na službu svima. Ne tvrdi li Isus da je najveći onaj koji služi drugima? Majka je duša obitelji jer bdije nad svime: posljednja liježe kad je sve uredila, prva ustaje da ništa nikom ne uzmanjka, nikad ne žali zbog truda, nikada ne traži laskanje; ona ne radi samo ono što joj se sviđa i što joj više odgovara; ona zna što se sviđa ocu i djeci, ona nastoji zadovoljiti sve koje ljubi.

Bilo bi nepravedno da samo majka nastoji ugoditi svima. Svi je moraju nasljedovati i tako će svi doprinijeti dobru obitelji. Žalosne obitelji u kojima vladaju dva strašna zakona »svaki za sebe« i »ja najprije«. Kraljevstvu egoizma Krist suprotstavlja kraljevstvo ljubavi koja uključuje zaborav sebe. U kršćanskim obiteljima zakon egoizma postavljen je na glavu: »Najprije drugi, a zatim ja.« Sreća se nalazi u tom: druge učiniti sretnima. Namjesto da sebi prisvaja najbolje mjesto ili da vreba na najbolji dio, svatko misli kako će se žrtvovati za druge i veseli se kad može druge razveseliti.

Supruzi, muž i žena, prije negoli izraze svoju želju, neka se oboje zapitaju: Što se njoj sviđa - što bi on želio? Tako će zadovoljiti jedno drugoga.

I vi, djeco, mislite li da se tata i mama često ne odriču svoje udobnosti kako bi vama pružili zadovoljstvo? Oni su sretni da vas razvesele. S vaše strane nemojte izgubiti ni jednu prigodu da pogodite njihovu želju, a tada se plemenito žrtvujte a da to oni i ne opaze. Nemojte reći: »Ne misli se na mene.« U obitelji u kojoj svi nastoje vršiti krepost skromnosti i požrtvovnosti nitko se sâm ne žrtvuje. Nije potrebno misliti na sebe gdje drugi misle na vas prije vas. Nitko nije zaboravljen kad svatko zaboravlja sebe misleći na druge.

Nije li to raj na zemlji?

Ja vjerujem da je tako, i želim iz sveg srca da i vi to iskusite.

III.
Zahvalnost

Malena krepost zahvalnosti, o kojoj ću vam, dragi slušatelji, danas govoriti, dovršava prvu trilogiju obiteljskih kreposti. Žrtvuje se bez napora za one o kojima se zna da su nam se predali, i naša spoznaja se očituje u uljudnosti prema njima.

U krugu obitelji hotimična nezahvalnost koja bi se očitovala u zlobi i pakosti nasreću je rijetka. Nezahvalno dijete koje bježi iz očinske kuće zalupivši za sobom vrata, goropadan otac koji postupa sa ženom i djecom kao s robovima jesu nakaze. Češće se naprotiv događa da se zaboravljaju usluge onih koji su nam nešto dobra učinili, postoje i oni koji imaju nezgodan običaj da nikada nikomu ne pokaže svoje zadovoljstvo. Tim žalosnim pogreškama treba suprotstaviti krepost zahvalnosti.

Zaboravljivi su, čini se, dosta brojni. Zgoda iz Evanđelja s deset gubavaca koje je Isus ozdravio blizu nekog sela ovlašćuje nas da tako mislimo. Kad su ti ljudi vidjeli da je nestalo njihove bolesti, samo se jedan našao da se vrati i baci pred Spasiteljeve noge da mu zahvali. Isus se nije mogao uzdržati a da ne primijeti: »Zar se ne očistiše desetorica, a gdje su ostala devetorica?« (Lk 17, 17 -18). Oni su bez sumnje u svom srcu blagosivljali Božjeg Poslanika koji se smilovao nad njihovom bijedom; ali, u žurbi da krenu javnim vlastima

koje će posvjedočiti njihovo ozdravljenje kako bi se mogli vratiti u ljudsko društvo, oni zanemaruju zahvaliti se, što je ipak prvotna dužnost. Devetorica onih koji su zaboravili na to bili su Isusovi sugrađani, a jedini koji je mislio pokazati mu svoju zahvalnost bio je Samarijanac, tuđinac.

Sâm Gospodin podcrtava tu razliku, na prvi pogled tako neočekivanu, što ipak nikako nije nečuvena stvar. Dok često uzalud čekamo zahvalnost osoba kojima je potpomognuto uz cijenu stvarnih žrtava, drugi, kojima je učinjeno mnogo manje, često se dugo vremena toga sjećaju i nikako ne mogu zamisliti kako bi nam uzvratili. Ne zahvaljuje li se i još kako pažljivo jedan stranac za dobročinstvo koje mu je slučajno učinjeno, a ne čini li se nažalost, često i nama samima, da usluge koje nam čine naši bližnji nisu vrijedne pozornosti? Nisu li te usluge nešto samo po sebi razumljive? Neka bude, ali ne bi li i oni mogli opaziti da smo mi zapazili njihovu pažnju.

Naše sjećanje je osobito prevrtljivo ako je takvo i naše srce. Kako zaboravljamo na prijateljstvo koje smo imali, a kako sa svim pojedinostima zadržavamo uspomenu na pomanjkanje poštovanja ili na uvredljivu riječ. Jedna poslovica veli: Sjećanje na zlo se dugo povlači, sjećanje na dobro brzo prolazi. Kako drugima znamo dozivati u pamet naše usluge što smo im učinili i time ih sjećamo kako su prema nama obvezani. Sjećanje na naša dobročinstva dublje se ucrta u našu dušu negoli što se sjećamo primljenih dobročinstava. Taština

jako iskrivljuje pogled na stvarnost i bez sumnje loše je ako smo nezahvalni zbog prevelike ljubavi prema nama samima, a još je gore ako se to događa zbog pomanjkanja osjećaja prema onima koji nas ljube; svakako naši bi osjećaji prema našim najbližima morali biti tako jaki da ih sebeljublje nikada ne može ugušiti.

Treba dakle suzbijati našu nesretnu ljubav prema sebi samima a borbu treba započeti odmah. U kojoj se kući ne čuje slijedeći razgovor? Za obiteljskim stolom dijete od oca pita komad kruha. Otac uzima kruh u ruke i odreže lijep komad koji dijete odmah zagrize punim ustima.

E dobro, pita otac, a kako se kaže?

Punim ustima deran promrlja jedva čujno hvala.

Hvala, a komu?

Hvala, oče...

Koliko li se puta obnovi ova zgoda? Jedna od prvih svjesnih riječi vašeg čeda je: Ne. Nju ne treba naučiti, ali koliko treba ponavljanja da se navikne reći: Hvala. Instinktivno ono pruža ruke da nešto dohvati: Još, još! Zahvalnost, ona ne proizlazi iz nepoznatih krajeva instinkta; nju treba naučiti i odgojiti.

Mnogi odrasli u tom pogledu ostaju kroz čitav život malenom djecom. Oni nisu nikad zadovoljni, uvijek zahtijevaju još, uvijek hoće više. Nezasitni u sebi, postaju nesretni, žaloste i dosađuju drugima od kojih još zahtijevaju, i uvijek više. Kako da ih dovedemo do spoznaje da je ono što njima manjka

malena stvar preme onome što su primili? Posebno, kako da ih uvjerimo da više cijene ono što posjeduju? Oni bi morali naučiti reći hvala.

Hvala, ta malena, vesela riječ, to je magična riječ koja na ognjište uvodi uljudnost, red i vedrinu.

Hvala, to je već molitva koja se diže s kršćanskog ognjišta prema Bogu da mu uzvrati zahvalnošću. Jeste li opazili kakvo mjesto zauzima čin zahvalnosti u uobičajenim molitvama? U jutro kažemo: Moj Bože, zahvaljujem Ti na svim milostima što si mi udijelio. I ovo je čin Tvoje dobrote da vidim današnji dan... A na večer: Što da ti uzvratim, moj Bože, za sva dobročinstva što sam ih primio od Tebe. Ti si kroz svu vječnost mislio na mene, Ti si me izvukao iz ništavila, Ti si za mene dao svoj život da me otkupiš i još me svakog dana obasiplješ bezbrojnim svojim milostima... Razmislite kako nema dana a da vas Bog nije obdario svojim dobročinstvom, dapače i u danima iskušenja, ako dobro ispitamo, opažamo da se uza svu žalost nalazi i nešto veselja. Nije li to velika sreća da na vašem ognjištu vlada jedinstvo? Vi, koji se ljubite, zahvalite Bogu zbog tako slatkog i radosnog dana.

Ali znadete li vi isto tako jedan drugomu uputiti tu malu riječ koja tako malo stoji kad se izreče, a koja čini toliko dobra kad se čuje. Prije nego zaspite, prođite koji put u duhu sve što vam se dogodilo tijekom dana i što ste primili od drugih. Od brojnih, jer velik je broj ljudi i žena koji svaki dan rade da vas nahrane, obuku, da vam

pruže udobnost života. Dapače, kad biste se ograničili samo na članove svoje obitelji, vi ćete se doslovno iznenaditi nad svim što kroz samo jedan dan primite od njih: sve što su vas naučili; savjeti koje su vam dali; potporu koju su vam pružili; onda sokoljenje, pa opomene, ali uvijek na vaše dobro; ljubazna riječ koja vas je dirnula, šaljiva riječ koja je raspršila vaše brige; njihovi uspjesi zbog kojih ste bili ponosni; njihova nastojanja koja su poticala vaša; o zajedničkom objedu ne treba ni govoriti, a koji je majka tako brižno pripravila, ili o malenom iznenađenju koje je navečer donio otac. Lijep je zbroj svega onoga što svatko u obitelji prima jedan od drugog. A prema njima ste isto tako obvezani da ne budete uvijek samo oni koji primaju. Pitajte se dakle: što sam ja njima dao? Što im mogu uzvratiti?

Ali, dok čekamo prigodu da im uzvratimo, nemojmo propustiti prigodu da im zahvalimo kad nam se pruži prigoda. Uzvratimo hvalom za bilo koju uslugu, bilo od koga učinjenu, ali izrecimo je bez pretvaranja, bez izvještačenosti, jednostavno, makar jednim pogledom. S pogledom ta malena riječ nadoknađuje sve neprilike: ispravlja malo življu riječ koja vam je možda malo prije izmakla. Hvala jednako vrijedi kao i smiješak, i često ga izazivlje; ona čini sretnim onoga koji je izgovara, kao i onoga komu je upućena.

Značajno je opaziti da se u času kad se naš Spasitelj dragovoljno predaje u smrt da zasluži ljudima vječni život smatra obvezanim zahvaliti svo-

jim apostolima na vjernosti koju su mu pokazali dok je s njima živio. Vi ste, govori im, sa mnom ustrajali u mojim kušnjama. (usp. Lk 22, 28). Veličina Isusove duše osjeća se u ovoj finoći. On se potpuno predao svojim apostolima, On ih je neizmjerno obdario - i On im zahvaljuje.

Nije li uvijek bila vlastitost doista plemenitih srdaca da su znali i pokazali kako cijene i ono malo što su im drugi pokušali učiniti? Nezahvalnici se gomilaju među sebičnim srcima, sićušnim duhovima i slabim značajima. Malena krepost zahvalnosti dokaz je veličine srca. Pa i prema onomu koji je nespretan, jer ima dobru volju, pokažite da priznajete barem njegovu dobru nakanu.

Onaj koji vam je sada govorio, dragi slušatelji, jer ste imali strpljivosti slušati ga, ne može bolje završiti nego da vam kaže:

H v a l a.

IV.
Iskrenost

Recite da, ako je da; ne, ako je ne. To je pravilo, dragi moji slušatelji, koje je Isus dao svojim učenicima. On želi da nam se može vjerovati na riječ.

Doista, društveni život nije moguć ako ne možemo vjerovati izjavama drugoga. Varati nekoga, to je neprijateljski postupati s njime, ali u isto vrijeme okaljati samoga sebe te činiti samoga sebe nedostojnim povjerenja. Razumije se da Gospodin ne dozvoljava da kršćanska usta izgovaraju laži. Nema tu izlike ni lukavstva: jednostavno recimo istinu: da, ako je da; ne, ako je ne.

Ja bih vam učinio nepravdu, dragi slušatelji, kad bih samo i pretpostavio da se može, ili da se netko usuđuje u kršćanskoj kući lagati. Bit ću još odlučniji: ondje gdje vlada laž, tamo može biti još samo prividnost jednog ognjišta, jedne obitelji, ali zidovi su popucali i ruševina je, jao, blizu. Ljubav bez istine je nemoguća, a u jeziku ljubavi laž je ni više ni manje nego - izdaja.

Ali, ako je suvišno i, ponavljam, uvredljivo naglašavati dužnost istinitosti među članovima složne obitelji, može li se to isto reći i o malenoj kreposti iskrenosti?

Kad se mali fakinčić zaplete u tumačenju i prikazivanju svoga ponašanja, majka ga prekida:

»Što mi ti to pričaš, tvoj se nos smekšao.« I, bez sumnje, ako grešnik popipa svoj nos, on će pobijati istinitost riječi svoje majke. A u isto vrijeme ona se ne vara. Nos, uši, trepavice malog lašca nekako su nemirne, što jasno otkriva da je uzeo odviše slobode s istinom. Dakako, ta se pogreška ne nalazi samo kod malenih; odrasli, pa i najstariji, jednako su joj podložni i, htjeli ili ne htjeli, ta iskrivljavanja istine predstavljaju zloupotrebu povjerenja te dovode do opasnosti da se otvore vrata još većih prijevara. A to treba zapriječiti.

Vlastitost je iskrenosti željeti reći samo istinu. U latinskom i francuskom (sinceritas - sincerité) tumače da ta riječ dolazi od sine cera, bez voska, smjerajući time na vosak, kreme i ulja kojima su se rimske žene služile da prekriju bore svoga lica. Francuskinje, a i naše žene, poznaju također te tajne ljepote, i ako ih upotrebljavaju, kao što pretpostavljam, u želji da budu ugodnije u društvu onih s kojima se kreću, ja bih bio odviše strog kad bih ih kudio zbog te pohvalne nakane, pa makar nitko neće dostići prirodnu svježinu mladosti. Ali ne možemo ispričati nekoga kad se utekne sličnim smicalicama uljepšavanja da iskiti ili prikrije istinu.

Iskrenost se odnosi na ono što mislimo i na ono što činimo.

U prvom redu ona nas obvezuje da nemamo zlonamjernih, skrovitih misli u svom govoru i da se ne pretvaramo u izražavanju onoga što mislimo. Događa se u obitelji da se, pod izlikom ljubavi,

radije složimo s onima koji odlučnije očituju svoje mišljenje. Iz bojazni da ih ne rasrdimo, govori se amen na sve njihove izjave. »Zašto da im protuslovimo kad ih ne možemo uvjeriti?« Bez sumnje, osigurat ćete tako za neko vrijeme svoj mir, ali nemojte prikrivati vaše uzmicanje plaštem ljubavi. Je li laskavo za druge da se takvima pripisuje čvrst i autoritativan značaj? Ako mislite da se oni varaju, ljubav će vam često savjetovati da ih blago poučite kako njihovo podvrgavanje vašem stajalištu može samo proširiti njihovo gledište. Ljubav vas ne sili da prihvatite mišljenje koje ne dijelite, ona samo od vas zahtijeva da ne povrijedite druge iznoseći mišljenje koje je različito od njihova mišljenja.

Kad je sveti kralj Ljudevit pitao viteza de Joinvilla čini li se njemu da je veće zlo bude li udaren gubom ili da počini jedan smrtni grijeh, Joinville se nije bojao da mu prostodušno prizna svoj način mišljenja. »Ja koji nikada ne lažem, prihvatio je on, kažem da bih volio počiniti deset smrtnih grijeha negoli da budem pogođen gubom.« Sigurno, kralj je imao drukčije mišljenje i mi se divimo njegovoj svetosti, ali nas i poštenje velikaša ništa manje ne zadivljuje: Ja koji nikada ne lažem... Evo lik iskrena čovjeka koji se ne zna pretvarati.

Krepost iskrenosti ne izražava se samo u izricanju naših misli, već i na širokom polju čina kojima smo svjedoci ili sudionici. U tom pogledu ima malo savršeno nepristranih ljudi jer ljudi ne vide djela samo svojim očima i ne sude ih jedino

hladnim razumom. Oni ih tumače pod utjecajem, često nesvjesnim, svojih želja, svojih bojazni, svoje naklonosti koja je sklona ispričati naše prijatelje, ili svoje nesklonosti koja kod drugih rado pretpostavlja zlu nakanu. Znadete li da nije lako ispuniti dužnost svjedoka? Da se dobro izvrši dužnost svjedoka, pretpostavlja se da je naša pozornost sve zapazila i da je sve to naše pamćenje zadržalo tako točno kao da je fotografska ploča. Zato u pomanjkanju apsolutne objektivnosti, koja je rijetko moguća, treba - a to je krepost - posjedovati dosta nepristranosti da možemo prikazati stvari onakvima, kakvim vjerujemo da smo ih vidjeli ili čuli, ili barem takvima, kakvim smo ih mi shvatili. Izričući male razlike i nijanse naših sudova, u opasnosti smo da barem malo iskrivimo stvarnost.

Ipak, opasnost je još veća kad govorimo o stvarima koje smo sami učinili. Treba posjedovati neustrašivu hrabrost da ne naglasimo ono što bi izdignulo našu vrijednost ili da umanjimo ono što bi nam bilo nepovoljno. Povećavati pak istinu ili je vješto okljaštriti, uvijek znači preinačiti je. Siromašna istina kad izlazi iz svog izvora čini se da nije obučena, koliko puta kažemo: to je gola istina. Jer, kad se istina pojavi u javnosti, uvijek se netko nađe koji preuzme brigu da je odjene. Kad je urešena nevinim vezom, zločin je neopasan, osim ako je pretjeranost ne bi učinila takvom da se ne može prepoznati. Ali tko nije nikada pretjerao? Pretjerava se da se pojača zanimljivost pričanja.

Pretjerava se također iz ispraznosti da se netko prikaže u ljepšem svjetlu: to je već veće zlo, i to nije ništa drugo nego napad na istinu s namjerom da se laska ukusu ili naklonostima sugovornika. Laskati nekomu, to neizbježno znači varati ga.

Možda ćete biti milostiviji prema onima koji iz bojažljivosti skrivaju svoje pogreške ili krivice. Sigurno je da se može, a da se ne laže, ne reći svu istinu, ali prešućivanje najčešće svršava u iskrivljavanju istine. Treba li se dakle otvoreno optužiti? Katkad je to dužnost koja protivnoj strani dopušta pravo da se brani i iznosi olakotne okolnosti. Ali o sebi uvijek je zaslužno govoriti sa strogošću: kad se sam optužim, drugi će me lakše ispričati. Ali, i obratno, tako i ja moram postupati s drugima.

Zatim, i sama šutnja može svjedočiti protiv istine. Naprimjer, netko je nešto zapitan i da dade dostatan odgovor, morao bi ući u mnoge sitnice. Stoga, zbog lijenosti ili nemarnosti on pojednostavljuje i skraćuje po miloj volji.... i od istine ne ostaje mnogo.

Dakako, među manama koje smo vidjeli ova mi izgleda najopasnija jer pogađa povjerenje koje mora vladati u obitelji. Ako smatrate da vaša djelatnost druge ne zanima ili da oni o njoj ne trebaju ništa znati (izuzevši, razumije se, tajnu koja nam je povjerena) vi ćete stvoriti u samoj obitelji zatvoren krug gdje individualizam malo-pomalo podgriza veze obiteljske zajednice.

Prvo se čini da je najjednostavnije ne reći sve, uskoro će biti još jednostavnije ne reći ništa,

a svršit će na tom da će pod istim krovom članovi jedne obitelji živjeti jedni pored drugih poput stranaca. Možda više nije daleko čas kad će ta šutnja prikrivati pretvaranje i dvoličnost u osjećajima i djelovanju koji više neće biti potpuno nevini. I nesvjesno, konačno će doći do najobičnijih laži.

Sljedeći put mi ćemo reći da ljubav stavlja međe iskrenosti. Ali, ako i imate pravo da prešutite neke stvari onima koje ljubite upravo zato što ih ljubite, isto načelo zahtijeva da im redovito širom otvorite vrata svetišta svojih misli i svojih namjera, da međusobno izmijenite vaša iskustva, opažanja, želje te da imate jedni u druge povjerenje. Kad kršćanin nešto tvrdi ili niječe, nitko ne bi smio sumnjati u iskrenost njegovih riječi: to je da, ako kaže da, ako kaže ne, onda je ne.

V.
Obzirnost

U pogledu dužnosti iskrenosti, o kojoj sam vam govorio pred osam dana, sigurno biste me, dragi slušatelji, ispravili kako vrlo dobro znate da »nije dobro reći svaku istinu«. Drage volje potpisujem tu napomenu kad se radi o dobru osobe s kojom se i o kojoj se govori: u tom slučaju ljubav je opravdana granica; ali ako bi istina prouzrokovala nepriliku onom koji govori, to ne bi uvijek bio pohvalan razlog da se šuti, dapače može se dogoditi da treba reći istinu i uz vlastitu štetu. Izvan svake je sumnje da nerazborito ne smijemo govoriti, a kako ćemo znati što i kako treba reći, stvar je kreposti razboritosti ili, da se bolje izrazim, obzirnosti (diskrecije). Evo još jedna »mala« krepost, koja moćno pridonosi miru u obitelji. Krepost obzirnosti sastoji se u prvom redu u tom da ne želim sve saznati, a u drugom redu da znam ne reći sve.

Ne treba nam nametljivih i odviše radoznalih ljudi koji žele da se o svima i za sve propitkuju i koji vam postavljaju nenadana pitanja o onome što se njih ne tiče. Jasno je da ne treba reći istinu onima koji na nju nemaju pravo i koji bi povrh toga mogli na zlo upotrijebiti odgovor koji su od vas izvukli (a pritom ipak ne smijemo lagati). Nametljiv zapitkivalac nema pravo da se tuži ako ste njegovu zapitkivanju vješto izbjegli na uljudni...

pa i otresiti način. Svaka obitelj ima svoju povijest, svoje nakane, svoje tajne koje može braniti od svake vrste znatiželje odvište radoznalih provalnika.

Ali evo još delikatniji slučaj. Je li moguće da u istoj obitelji netko ima svoje vlastite tajne koje drugima ne smije otkriti? Odgovaram da je i u obitelji svatko obvezan poštivati osobni život drugih i da nasilu ne smije pokušati u nj prodrijeti. Samo se po sebi razumije: ako je otac obitelji liječnik ili odvjetnik, on je najstrože vezan na službenu tajnu te nitko nema prava zahtijevati i tražiti da je otkrije. Isto tako i žena, pa neznam kako nježno ljubila svoga muža, nije ovlaštena da ga obavijesti o tom što je u povjerenju čula od svoje prijateljice koja je došla privatno tražiti od nje savjet. Kao što nemamo prava raspolagati s novcem koji smo primili na čuvanje, tako i tajna na koju smo pristali da je čujemo ne pripada nama, ona je vlasništvo onoga koji nam ju je povjerio. Mi nemamo pravo razglašivati je. Roditelji mogu imati tajne prema svojoj već odrasloj djeci; ali može se zaključiti i obrnuto, i tu se od roditelja zahtijeva mnogo takta.

Bez sumnje, u kritičnim časovima kojima često prolazi mladost rijetko će oni, općenito govoreći, naći povjerljivu osobu koja će biti pažljivija i koja će moći više pomoći, nego što može pomoći njihov otac ili njihova majka. Dapače, oni će im se povjeriti samo ako im roditelji ne postavljaju odviše kruta pitanja i ako se odviše gorko ne tuže na dugu šutnju djeteta koje raste. Ja ću ovom poslje-

dnjem reći: »Hajde, prodrmaj se malo, sili se da se priključiš zajedničkom obiteljskom razgovoru.« A roditeljima ću savjetovati: »Ako ga vidite zabrinuta i zlovoljna, vaša vas intuicija ne vara, on ima neku tajnu. Neka vaša ljubav bude i pažljiva i strpljiva. Odviše izravan upit zatvorit će ga u njegovu muku. Pazite! Uskoro će ga neka riječ izdati. Nemojte nastojati da vam najednom sve otkrije. Ali, kad budete s njim licem u lice, pitajte ga brižno i nježno što bi ta riječ imala značiti. Priznanje će samo od sebe doći.«

Dobra je metoda i dobar način sâm biti otvoren i povjerljiv, uvijek slušati druge - da, treba nastojati slušati druge - ali također treba poštivati njihovu šutnju. Povjerljivost drugih prema nama u razmjeru je s našom obzirnošću.

Je li nužno dodati: ne smijemo zahtijevati da nam drugi povjere svoje tajne, a isto tako imamo strogu dužnost da ih brižno, upravo ljubomorno čuvamo za sebe. Do toga nas dovodi drugo stajalište kreposti obzirnosti. U tom imamo prigodu vježbati se u svakom danu našeg života; pod tim smatram i shvaćam oprez da se sve što se zna nepromišljeno ne kaže.

Stari su pogani obzirnost učinili božicom. Prikazivali su je zatvorenih usta, a bila je smještena u hramu boga Veselja. To je vrlo poučno, jer sama obzirnost u sebi donosi nagradu. Tama puno govori, tvrdi francuska poslovica; u stvarnosti redovito smo veseli kad smo šutjeli. Sv. Jakov apostol opominje: »Smatra li se tko bogoljubnim, a ne

svladava svoga jezika... isprazna je njegova bogoljubnost« (Jak 1, 26). Takvo je mišljenje i monaha koji je napisao Nasljeduj Krista: »Više puta, priznaje on, žalio sam što nisam čuvao šutnju.«

Sigurno, određeno svladavanje sasvim je na mjestu i u obiteljskim razgovorima. Treba moći slobodno reći ono što se misli; no isto tako treba naći vremena promisliti prije nego što se nešto rekne. A zatim, i u obitelji ugodno je da se bez promišljanja ne govori. Kad se zajedno nađu članovi iste obitelji, osjeća se radost, makar je svaki zauzet svojim poslom, netko čitanjem, netko šivanjem, netko učenjem. Odmarati se, raditi i biti zajedno ugodno je u prijateljskom veselju, a to se još mnogo bolje osjeti kad nije pomućeno raspravama.

Ipak, posebno u obitelji, najčešće razgovaramo. U prvom redu treba biti na oprezu: treba se čuvati da ne ponavljamo sve što smo vani čuli dok to sami nismo provjerili. Prirodno je da se ono što je najnovije, što je neočekivano, zajedljivo i podrugljivo, što je šaljivo, više širi i da se s većim zadovoljstvom razglasuje. Treba paziti na čast bližnjega. Nemojmo nešto odviše brzo tvrditi.

Nema dima bez vatre, kazat ćete. Redovito u naklapanju i prepričavanju ima više dima nego vatre.

»Ta šaljiva riječ nije tako jako zla!« Je li tako kad nekoga iza leđa ocrnjujete? Žalac komarca je tanji od vlasi; svejedno njegov ubod nije nešto ugodno. Zar bi vam laskalo kad bi se s vama na isti način postupalo?

Obzirnost nas obvezuje da razlikujemo istinu od laži u onom što nam je ispričano; u nesigurnosti ne ponavljajmo ono što smo čuli, bolje je zašutjeti nego da se šalimo na račun istine ili na štetu drugih. Pa ako nepovoljne stvari o drugima i jesu točne, pa bile one i javnom tajnom, ne govorimo o pogreškama. Katolička teologija daje nam glede ocrnjivanja veoma mudro pravilo: »Nemamo pravo govoriti o pogreškama i pomanjkanjima naših bližnjih, osim kad nam je dužnost o tom govoriti.« Recite ono što znate, ali recite ozbiljno, bez zlobe, jedino u interesu onih koje ste dužni zaštititi.

Zatim, krepost obzirnosti nam naređuje da ne govorimo drugima ono što bi im nepotrebno prouzročilo neugodnost. Pazite: nepotrebno, beskorisno. Roditelji moraju ukoriti dijete koje je pogriješilo; među braćom i sestrama dozvoljeno je katkada istaknuti njihove pogreške; to je dio odgoja. Ako je opomena javna, neka bude što kraća i neka se odmah govori o drugoj stvari. Svakako će prigovor biti uspješniji i manje ponižavajući ako je učinjen pojedinačno. Isus nam je sâm dao savjet: »Pogriješi li tvoj brat, idi i pokaraj ga nasamo« (Mt 18, 15).

Osim tog nužnog slučaja bratske opomene, nemojmo mučiti nekoga koji nas ljubi, ili koga ljubimo, dapače ni onda ako nam dosađuje, ako smo nestrpljivi, pa smo postali srditi. Vi mu želite reći što mislite, što ga ide. Ako mu želite dobro i reći istinu, najprije priznajte njegove vlastitosti a zatim prijeđite na pogreške; kroz to vrijeme vaš će se bijes stišati i vi ćete ga uljudno opomenuti, sigurno s većim uspjehom.

Ne, nemojte mučiti svoju obitelj; tà imate toliko raznih razloga da budete jedni prema drugima blagi. Vi se sigurno peckate i pomalo zadirkujete. Peckamo samo one koje jako volimo. Naučite se samo ljubazno peckati. Najbolje šale su najkraće: nemojte naglašavati ni uporno isticati te male prestupke, te male nespretnosti. Vaša žrtva mora biti prva koja će se nasmijati. Prestanite kad smijeh postaje prisilan. Ublažite taj mali ubod nekom nježnosti. Ali nikada - jeste li razumjeli - nikada, osobito najstariji prema najmlađima ne upotrebljavajte ironiju. Ironija uvijek ranjava i njezine su rane duboke.

Vi se opravdavate: »Naša rođakinja veoma rado pjeva, a nažalost loše pjeva. Da joj kažem da dobro pjeva?« Svakako ne, ali jer ona iz sveg srca rado pjeva (ili svira), recite joj da su te pjesme lijepe... Vi nećete lagati, a nećete je ni ražalostiti. Napokon, njezina nevina strast bit će vam malom zabavom. Na kraju svega - svi će biti zadovoljni.

Svijet? Ne gledajte na sve crnim naočalima. Uz one koji uživaju da kinje druge, postoje i drugi, koji su daleko brojniji, koji nastoje oko sebe širiti veselje. Već ste odlučili, dragi moji slušatelji, vi ćete biti među ovim drugima. Evo što će vam pomoći da sa svom obzirnosti riješite sve slučajeve o kojima sam vam govorio, ako o svemu govorite s poštivanjem istine i ljubavi.

Correggio (1494-1534): "Isusovo rođenje",
Firenca, Uffizi

VI.
Božić - radost u obitelji

Vi ste, dragi slušatelji, nadam se, lijepo proslavili Božić. Možda ste pošli na polnoćku da s božićnim pjesmama proslavite što nam se rodilo božansko Dijete. Sigurno, vi ste tijekom dana poveli vaše mališane u crkvu da tu promatraju jaslice. Vi ste pratili njihove znatiželjne poglede koji su promatrali svako lice i pred slabo obučenim Djetetom položenom na slamu oni su vam rekli: Malenom Isusu mora biti jako zima. - Ali vidim kako se u vašem domu oči vaših mališana okreću prema ljupkom kutiću, prema malenim obiteljskim jaslicama što su ih oni sami učinili. Ništa tu ne manjka, tu su Blažena Djevica u molitvi, sv. Josip, pastiri sa svojim ovcama i, naravno, vol i magarac. I mali Jakov, najmlađe dijete, htio je dodati svog medvjeda od baršuna ali starija braća nisu dopustila takvo iskrivljivanje tradicije. Za mene, ono čemu se najviše divim u tim jaslicama jest to da su one dokaz i jamstvo dragocjene male kreposti, radosti u obitelji.

Dopustite mi da vam čestitam, dragi katolički narode, što kod vas nije primljen strašan nalaz Djeda Mraza ili Božićnjaka. Kod vas sv. Nikola još dijeli darove. Vi niste upropastili maštu svoje djece, vaših mališana, prikazujući im Božić pod likom starca kako raznosi darove i igračke kupljene u

trgovini. Božić nema ništa zajedničko s tim dobričinom bijele brade. Božić, to je maleno Dijete, zaštitnik i uzor sve kršćanske djece.

To maleno Dijete bogato je ljubavlju i nježnošću svoje Majke, ali ono ne posjeduje više ništa, ono je siromašno. Božić, blagdan djece, također je blagdan siromašnih, okupljenih oko rasvijetljenog božićnog drvca na čijim je granama obješena neka kuglica, bombon zamotan u staniol, ali na kojem ima najviše papirnatog ukrasa. Vjerujem da u vašoj župi postoji običaj da se u kuće siromaha odnese zamotak živežnih namirnica koji će im omogućiti da i oni u svojoj obitelji ljepše proslave Božić. Treba da i oni najsiromašniji na taj dan zaborave svoju bijedu i da se osjete sretnima.

Istina je, to maleno siromašno Dijete koje mi slavimo, Sin Božji, koji je postao jedan od nas i koji je toliko ljubio ljude da njegov život među nama ima samo jedan cilj: našu sreću. »Zbog vaše sreće, rekao bi nam On, vi koji ste sagnuti nad zemljom ili nad vašim alatom i spravama, uzdajte se u Gospodina, u Boga koji vas čeka na nebu, domovini svih nas. Ne postupajte jedan s drugim kao s protivnikom, suparnikom ili neprijateljem, već se ljubite kao braća i živjet ćete u miru. Ne grdite i ne osuđujte bogatstvo, već ga podijelite među sobom. Što toliko uzrokuje vašu nesreću poput požude, oholosti i tvrdoće srca? Čovjek ne nalazi svoju sreću u tomu da podjarmi sebi slične, već da im pomogne. Pravi gospodari svijeta su oni koji vladaju svojim sklonostima i vladajući njima ne kinje druge, već naprotiv olakšavaju njihove muke.«

Božansko Dijete došavši na svijet među poniznima htjelo nam je pokazati da je sebičnost, izvor sviju grijeha, najgori neprijatelj čovjeka. Ujedno nas želi povući za sobom u jedan pravičan, iskren i bratski život koji će nas učiniti boljima i sretnijima.

Ali, gdje započinje sreća ljudi, ako ne u obitelji? Zato i vidimo uz jaslice sv. Josipa koji se žrtvuje za svoju svetu Zaručnicu, Mariju, svu sretnu i ponosnu što u svom zagrljaju drži nježno tijelo dragog mališa kog joj je dalo nebo. U Betlehemu sveta Obitelj nema krova nad glavom. Ali kamenje ne čini ognjište, ne čini obitelj, obitelj čine srca. I u naše dane obiteljsko veselje nije vezano uz vanjštinu u kojoj se živi: često je ono veće u skromnoj sredini nego u raskošnim stanovima; radost je blago obitelji gdje svi nastoje izvršavati zakon ljubavi koji je Dijete iz jaslica došlo naučiti svijet.

Neka vam svima, nepoznata braćo koja me slušate, ovi božićni blagdani donesu obnovu te radosti! Svi imate svojih briga, ja to znam, ali odložite ih nekoliko sati u Isusove ruke: vi ćete ih i opet sutra naći, nećete imati muke da ih nađete, one će se same vratiti. Nikada kao na Božić nećete osjetiti i nećete imati prigodu da osjetite radost obiteljske ljubavi. Ne može se svetkovati rođenje božanskog Djeteta a da se i sami ne osjetimo pomlađeni. Za Božić su se vaši stari, djed i baka, posebno lijepo uredili. Nije li istina da je vaša baka još vrlo lijepa sa svojim bijelim vlasima i da se dobrota može čitati u njezinim očima! A djed je veseljak usprkos svom reumatizmu.

Božić je dan kad se rado sjećamo svih onih kojih više nema s nama i čiji portreti rese zidove naših soba. Ponovno se prepričavaju lijepe crte njihova života, uvijek iste, a da nam ne dosađuje njihovo ponavljanje; one spajaju mlade koji rastu s onima koji su im ostavili ime bez ljage.

Na Božić dugo i rado govorimo o odsutnima; oni koji su ostavili obiteljsko gnijezdo često su brojniji negoli oni koji u njemu nalaze obiteljski odmor. Imate stariju kćer koja se već udala i koja ne može doći, ili starijeg sina koji je u dalekim zemljama pošao tražiti svoju sreću, ili vojnika u vojnoj službi, ili najdražeg koji je pošao u samostan. I dok govorite o njima, čini vam se da čujete njihov glas. Pisma koja su vam oni poslali još su otvorena na vašem stolu, svatko ih treba upoznati i vi ste se svih sjetili u božićnim čestitkama. Božić svake godine nevidljivo okuplja one koji se vole.

Međutim, među svim odsutnima jedan je čije se ime najčešće spominje, pri čijem se spomenu potajno otare suza s oka, on ili ona koji je daleko od vas, u nekom prepunom sanatoriju, trpi u strašnoj osamljenosti. Dragi bolesnik, on najmanje, ne prestaje misliti na kuću; on čita i ponovno čita majčina pisma. S kojim uzbuđenjem i ljubavi on je otvorio paket koji sadržava slatkiše i ostale lijepe stvari koje mu je ona poslala za Božić!

Jer ga ne možete zagrliti svojim rukama ja bih se, draga majko, kladio da ste juče poslije podne uzeli malo vremena da posjetite susjeda ili

susjedu koji su bolesni kao i on ili su prognanici i izbjeglice iz svoga doma. Vi ste im pružili okrepu suosjećanja, što najviše olakšava sve patnje svih bolesnika i osamljenih. I u dubini srca vi ste se nadali da će mjesto vas neki nepoznati prijatelj sličnim osmijehom razveseliti vašeg bolesnika.

Kako se u božićnu večer bolje razumije istinitost one Isusove divne izreke: Blaženije je davati, nego primati! Kako svatko nastoji misliti na druge! Kako je radostan što može nečim pridonijeti obiteljskoj radosti! Kako bi svatko na takav dan punim rukama htio razdavati sreću čitavom svijetu! To je, vi to znate, također želja božanskog Djeteta iz Betlehema.

Božić je blagdan svih nas, ali napose djece; i sam Sin Božji, Isus, postao je dijete i svima poručio: »Ako se ne obratite i ne postanete kao djeca, nećete ući u kraljevstvo nebesko« (Mt 18, 3). Zajedno s djecom svi ćemo sada moliti malog Isusa da nas usliši. Pomolit ćemo se zajedno ispred vaših jaslica. Ali, što ako u svojim rukama imate samo božićno drvce a nemate jaslice? To ništa ne znači, dragi moji, spojite samo svoje ruke. U jaslicama je samo Njegova slika, dok je sâm Isus stvarno u vašim srcima.

Djeco, zajedno sa mnom recite: »Dragi mali Isuse, zahvaljujem ti što si s neba došao na zemlju da nas učiniš sretnima. Ja Te puno volim i obećavam Ti da ću biti dobar da razveselim svoje roditelje. Daj da oni budu sretni, da ocu nikada ne uzmanjka posla, da mama bude zdrava i da se

svi u kući uvijek volimo. Blagoslovi naše odsutne. Ozdravi naše bolesnike. Veliki ljudi govore da ima još zlih ljudi koji žele rat. Zapriječi ih, maleni Isuse. Daj svijetu mir koji si obećao dati ljudima dobre volje.«

Amen!

VII.
Nada

(Za Novu godinu)

Sve ovdje svršava, moji dragi slušatelji, a opet ništa ne svršava, sve ponovno počinje. Na Staru godinu, dajući si navečer uobičajeni poljubac, vi ste uzdahnuli: I još je jedna godina svršila! Vi ste učinili račun koliko vam je tih prošlih tri stotine šezdeset i pet dana donijelo radosti ili žalosti. Lijepi dani su prošli, ali i ružni. Možda je spomen na neku žalost stegnuo vaše srce: Lice ljubljenog bića koje više nećete vidjeti. Tuga zbog onih koji su otišli i koji se više neće vratiti. Međutim, na Novu godinu ujutro, nije li ispunjavao kuću radosni klicaj vaše djece koja su uputila tradicionalnu želju: Sretna nova godina, mnogo zdravlja i sreće! I kad ste ih izgrlili, vaši najmanji nisu s očiju puštali vaše ruke koje će iz nekog nepoznatog skrovišta izvući divne novogodišnje darove. I veselje djece probudit će u vama još divniju stvar koju je Bog stavio u srca ljudi, malenu krepost nade. Malenu krepost, drugu od triju bogoslovskih kreposti!

Imate pravo, nada je vrlo velika krepost. Njezin je predmet sâm Bog koga ćemo posjedovti u nebu i zato, da ne posumnjamo u takvu sreću, mi koji živimo u tami, u poteškoćama, u patnjama, mi moramo učiniti čin vjere u dobrotu Božju i ljubiti ga ljubavlju sličnom njegovoj, ljubavlju koja se

daje prije nego što je primila. Ali to bogatstvo, taj zlatni novac nadnaravne nade koji se kuje tijekom života srazmjerno s činima povjerenja u Boga, ovlaštuje nas da zajedno s Péguyem govorimo o maloj, svakodnevnoj nadi koja nam svakog jutra donosi dobro jutro. To je ona nada koju bih želio vidjeti kako svijetli u svim našim obiteljima na početku nove godine.

U kršćanskom smislu nada nije predviđanje, ona nije ono što zamišljaju mnogi ljudi za koje nadati se znači ispitati budućnost, odmjeriti vjerojatnosti da se ustanovi prognoza; prema tomu, oni zaključuju: imam nade ili, naprotiv, nemam mnogo nade, što upravo znači: ja vjerujem ili ne vjerujem da ću uspjeti. Jesam li vas iznenadio kad vam kažem da ti računi nemaju ništa zajedničko s kršćanskom nadom?

Nada, makar je usmjerena prema budućnosti, sva se kreće u sadašnosti. Nadati se, to ne znači živjeti samo u sutrašnjosti, to znači danas imati povjerenje i pouzdanje, ne u nepredviđene događaje, već u Boga koji svime upravlja i koji nas ljubi.

Pustite poganima da se muče kako bi znali što će sutra jesti ili čime će se odjenuti. Oni se mnogo uznemiruju, a ipak njihova briga i zauzetost neće im produljiti život ni za jednu minutu. Bog vas nije pozvao u život a da nije i za vas predvidio sredstva vašeg opstanka. Ima na zemlji dosta sredstava da se svi ljudi nahrane i odjenu. Kad bi svi bili vjerni Božjim zapovijedima i pravedno živjeli, nikomu na zemlji ništa ne bi ne-

dostajalo. Što se vas tiče, savjesno izvršite svoje dužnosti, hrabro i pošteno se dajte na vaš posao i imajte pouzdanje u Oca na nebesima koji zna vaše potrebe. - Tako je rekao Isus. I pokazao nam je pravilo kako se treba vladati. To pravilo postalo je poslovičnim: Ne uznemirujte se zbog sutrašnjice. Sutrašnjica će imati svojih briga. Svakomu danu dostatna je njegova muka.

To je nada prema Evanđelju: ona se ne temelji na nemogućoj sigurnosti sutrašnjice, već nam ona donosi mir u nesigurnosti svakog dana. Danas se nadamo a da ništa ne znamo o onomu što nas sutra čeka: naša sigurnost se temelji na sigurnosti da nas Bog ljubi; to je ono u što se mi uzdamo.

Jao! instinktivni strah nas goni da se zapitamo što je to budućnost, to je - kaže pjesnik - uvijek prekriveno žezlo koje nas neprestano prati.

I ono se zove sutra.
Oh! Sutra, to je velika stvar,
Od čega će to sutra biti učinjeno?...
Sutra, to je sjaj pod velom,
To je oblak na zvijezdi...

Stihovi Viktor Hugoa muče naše pamćenje. Međutim, ovdje se veliki pjesnik vara. Sutra nije velika stvar. Velika stvar, to je danas. Danas, mi možemo otkloniti zla sutrašnjice koja bi proizašla iz naše nerazboritosti - sutra, to će biti odviše kasno. Danas mi možemo promisliti posljedice naših čina - sutra, to više neće biti moguće.

Svakom danu dovoljna je njegova muka. Kršćanska nada, obvezujući nas da živimo iz dana u

dan, štiti nas od razočaranja i malodušnosti. Graditi kule na oblacima, to je najsigurnije sredstvo da ćemo se naći pod vedrim nebom; obrnuto, strah da nećemo imati krov nad glavom uništit će naše snage. Mi se ne smijemo zavaravati fantastičnom sutrašnjicom, ne smije nas uznemirivati tragičnost sutrašnjice, ispunimo mirno zadaću današnjeg dana koju poznajemo i mi ćemo ispuniti i zadaću sutrašnjeg dana koju ne poznajemo.

Svakom danu dovoljna je njegova muka. - Kako je Bog dobar što nam je sakrio budućnost! Kad bismo znali poteškoće koje nas čekaju u danu koji će doći, njezina težina bi nas prestrašila i unaprijed uništila i zdrobila. Opteretimo se samo teretom sadašnjice, on je primjeren našim leđima. Sutradan će imati svojih briga. Sutradan će nam Bog dati nove snage da se nađemo licem u lice s novim poteškoćama koje su nam još nepoznate.

Zar nam Isus brani da se pripravimo na nepoznatu sutrašnjicu? Nipošto, jer oni koji ne vide dalje od današnjeg dana, trče u propast; Gospodin nam zabranjuje da se tjeskobno uznemirujemo zbog sutrašnjice. Nesmotrenost je pogreška, jer ona budućnost žrtvuje sadašnjosti; ali ni nemir nije ništa manja zabluda, jer sadašnjost žrtvuje budućnosti, zbog budućnosti zaboravlja na sadašnjost. Nemir je uvijek štetan, a redovito je isprazan, nestvaran. Kad se čovjek osigura protiv svih nedaća za koja vjeruje da su moguća, ne događa li se često da nijedna od njih, zbog kojih je učinio svoje troškove, ne nadođe, ili dapače nadođe neka druga poteškoća

koju uopće nije predvidio. Ovaj se kroz toliko godina lišava i potrebnih stvari da ne upadne u nuždu u svojim starim danima, a evo devalvacije, promjene novca, koja njegove papire učini bezvrijednima. Drugi se čuva svih budućih bolesti, on se toliko ne raduje zbog sadašnjeg zdravlja koliko se boji bacila i propuha. »Kukavice, piše Shakespeare, umiru više puta prije svoje smrti.« Nemir obeshrabljuje; on ne ukida nesreće kojih se bojimo, on ih se unaprijed boji kao da su tu. On povećava poteškoće; on uništava poduzetnost bez koje čovjek nema hrabrosti. Dozovite si u pamet ove retke Péguya, tako jednostavne i tako istinite. »Ja ne ljubim one, kaže Bog, koji samo razmišljaju o sutrašnjici. Ja ne ljubim one koji misle da znaju bolje od mene što želim učiniti. Mislite na sutrašnjicu, ali vam ne kažem: računajte na tu sutrašnjicu. Ne budite poput onih nesretnika koji se u svom krevetu prevrću i izgrizaju misleći što će i kakav će biti sutrašnji dan. Znajte samo da je ta sutrašnjica o kojoj se govori dan koji će doći i koji će biti pod mojom vlasti kao i svi drugi.«

Dragi slušatelji, gojite u vašoj obitelji malenu krepost nade koja će, dižući vaše poglede prema Bogu, učiniti vas sposobnima da vam mogu željeti, a da se ne prevarim, sretnu novu godinu.

Da, sretnu novu godinu, jer Bog je uvijek dobar i On će bdjeti nad vama. Sretna nova godina, jer živeći u njoj iz dana u dan, ne gubeći ni jednu prigodu da u sadašnjosti činite dobro, osjetit ćete i naći sreću. Sretnu novu godinu, jer umjesto

da se bez razloga uznemirujete, vi ćete znati cijeniti sve lijepe trenutke koje će vam Bog dati. Sretnu novu godinu, pa ako se i iskušenja iznenada pojave, u tim tvrdim časovima Bog će učvrstiti vašu snagu te će svaka kaplja znoja i svaka vaša suza imati svoj smisao i nagradu. Živite svaki dan u nadi ponavljajući staru riječ koja je u isto vrijeme znak snage i molitva:

Bogu hvala!

VIII.
Dobra ćud

Kad postite, ne budite, govori Isus, tužna i namrštena lica. Sigurno, Gospodin je i iz iskustva poznavao tvrdoću životu; njemu nije bilo nepoznato da je ljudsko srce često upravo zdrobljeno iskušenjima. Pred grobom prijatelja Lazara On je dijelio žalost i suosjećao sa sestrama pokojnika, te nije mogao suzdržati suze. Ali ima dosta sitnih nevolja koje nas ne smiju učiniti nesretnim. Tada, kad nemamo ozbiljni razlog žalosti, Gospodin nam brani da budemo turobna lica: ne budite žalosni.

Jeste li, dragi slušatelji, opazili da je rječnik pogrešaka opširniji od onog kreposti? Tako, čuje se govoriti o mrzovoljastim, zlovoljnim, mučaljivim i namrštenim ljudima, o gunđalima i zanovijetalima i onima koji su zajedljivi, mušičavi, žestokih riječi: to su svadljivci, čangrizala. Naprotiv, rječnik nam daje samo malo riječi za kreposti koje su protivne tolikim zlim sklonostima. Uza sve to, žalosno društvo koje sam naveo ima zajednički naziv, za njih se kaže da su zle ćudi ili da su nesnosne ćudi. Evo, to mi dopušta da vam, kako biste u obitelji zadržali veselje i nadu, o kojima sam govorio prošle nedjelje, govorim o maloj kreposti dobre ćudi, dobrog raspoloženja.

Ali, neki žalosni duh želi me predusresti zbog naših grešaka: »Naša ćud i naše raspoloženje, do-

bro ili zlo, ne ovisi o nama. Ne kaže li se za neugodnu osobu da je ustala na lijevu nogu, što označuje odsutnost odgovornosti? U sunčano jutro čovjek je prirodno radostan, dok nas tmurno vrijeme rastuži. Jedan je veseo jer ima zdrav želudac, a onaj drugi, sa slabom probavom, zamjerava svemu.«

Istina je da izvanjske stvari utječu na naše raspoloženje. I ja se slažem s tom tvrdnjom. Kad se nađete s nekim tko je slabo raspoložen, ljubazno je uzeti u obzir te olakotne okolnosti. Nemojte ga prosuđivati sa svom strogosti, on je doista možda bolestan ili samo umoran, ili mu poslovi ne idu za rukom ili, nažalost, on trpi zbog moralne povrede koju bi bilo okrutno povećavati vašim prigovorima!

Što se tiče nas, kad se sami loše osjećamo, nastojmo što prije steći vedrinu, jer rijetko je nemoguće suprostaviti se vanjskim uzrocima nezadovoljstva. Može se i pjevati kad srce plače, moguće je gospodariti svojim umorom (npr. priuštiti si neki odmor), moguće je prikriti brigu da ne ražalostimo druge; ali, nemojmo se varati, samo uz cijenu snažne i jake volje postiže se da natrag steknemo i sačuvamo moralnu ravnotežu. Dobra ćud i raspoloženje pobjeda su volje, zaslužuju da ih nazovemo krepošću.

Naša ćud i raspoloženje nije samo odraz jasnog ili tmurnog neba; oni su u prvom redu odraz naše duše koja ima svoje visine i dubine, zanos i potištenost, ali ih mi možemo nadvladati ili ispraviti. »Vrijeme i moje raspoloženje imaju malo

veze napisao je Pascal - u samom sebi imam oblake i lijepo vrijeme.« Da, naše je osobno raspoloženje poput obojene čaše kroz koju vidimo život u ružičastoj ili sivoj boji. Jednog dana pokazujemo odviše bujnu radost po kojoj postajemo gluhi za patnje drugih, ili nepromišljen optimizam koji ne misli na zapreke prema kojima idemo; sutradan, naprotiv, zanos je ustupio mjesto potištenosti, čovjek nema volje nizašto, povećava poteškoće, na teret je drugima, nestrpljiv, preosjetljiv, nepodnosiv.

No, ostavimo te crne naočale koje nas zavode na krivi put. Život je naizmjence siv i ružičast, uzmimo ga onakvim kakav je. Pogledajmo ga našim kršćanskim očima. Učinimo čin vjere u Boga koji nas ljubi i koji ne dopušta da budemo iskušani iznad svojih sila, ali isto tako i čin pouzdanja u same sebe. Vjerujmo u korist naših djela, u našu sposobnost da dobro ispunimo svoju zadaću, a osobito našu dužnost požrtvovnosti prema svojim bližnjima. Zatim, zadržimo dobro raspoloženje koje najviše, da ne kažem jedino ovisi o našoj volji.

Dobra ćud i dobro raspoloženje izvire iz čiste savjesti i plemenita srca. Razvija se uz pomoć dvostruke vježbe. Naučimo se promatrati dobru stranu stvari i dobre strane ljudi. »Prema svom izboru vi možete vidjeti u kaljuži blato koje leži na dnu, ili sliku neba koje je iznad nje.« Tako kaže Ruskin, to je istina koja upada u oči i koja ima sveopću primjenu.

Zlo i dobro posvuda su pomiješani. Ne radi se o tom da budete naivni i da se, ne poznavajući

zlo, uprljate u blatu, započnimo s promatranjem dobra, sunca koje se igra u prljavoj vodi i zaobiđimo kaljužu. Ne uspavajmo se pred poteškoćama već ih dobro promotrimo i sigurno ćemo naći sredstvo da ih nadvladamo. Dogodilo nam se nešto neugodno, prevarili smo se; o tome nepromišljeno ne pričajmo, time nećemo ništa promijeniti na stvari. Ne mučimo svoju okolinu kao da ona mora biti kažnjena što smo se prevarili. Je li nas snašlo nešto neugodno? Šutimo. Kakav ukor strpljivosti primit ćemo od teško iskušanih osoba kojima ćemo se potužiti i koji će nam dirljivo odgovoriti: »Poznajem još teže iskušane nego što sam ja!«

I nesvjesno, svoje suprotivštine smatramo tragičnim, a one drugih, laganim. Kršćanin mora učiniti upravo protivno: iskreno suosjećati s nevoljama drugih i strpljivo podnijeti svoje vlastite teškoće i neuspjehe. Naše osnove su izigrane: i u nesreći budimo jaka srca. Tko zna, neće li se taj neuspjeh okrenuti na našu korist više negoli što mislimo? Sve stvari imaju i svoje nezgodne i svoje dobre strane. Pogledajmo najprije njihove dobre osobine, i onda ćemo lakše izaći na kraj s nezgodnima.

Jednako postupajmo i sa svojim bližnjima. Pristupimo im s njihove dobre strane. Svi imaju svojih slabosti (kao da ih mi nemamo), ali isto tako svi imaju i svojih dobrih svojstava. Mislite li da ćete ispraviti njihove prestupke govoreći im oštrim načinom? Korisno upotrijebite njihova dobra svojstva i podnosite njihove slabosti misleći što je manje moguće na njihove slabosti. Kad nekoga

morate opomenuti, nemojte se ograničiti da upozorite samo na njegove krivice i zablude, u isto vrijeme priznajte im ono što su dobra učinili, i završite hrabreći ih. Većina opomena može biti učinjena s dobrohotnošću, skoro u veselom tonu: to su opomene koje se najbolje podnose i primaju.

Uostalom, dobro raspoloženje ne smije se pobrkati s nastranošću da se svemu laska. Većma nego u glasnom smijehu, često prisilnom, dobro raspoloženje prepoznaje se u osmijehu. Ono uvijek ostaje ljubazno, i to je što ga čini ugodnim i blagotvornim.

Dobra ćud, dobro raspoloženje, to je pjesma na putu koja čini da zaboravimo na umor, prekida monotoniju i budi veselje. Na putu, ali i u kući. Sluga Božji, govorio je sv. Filip Neri, mora biti uvijek dobro raspoložen. Dodavao je: »Daleko od moje kuće žalost i tuga.«

Netko će mi prigovoriti: To je lako reći kad čovjek nema briga.

Ja odgovaram: To je nužno reći da se udalje vaše brige.

Ima kreposti koje se iplaćuju nakon dugo vremena, a druge su koje se odmah isplaćuju, to je slučaj s malom kreposti dobre ćudi, dobrog raspoloženja.

IX.
Dobrohotnost

Pred osam dana rekao sam vam, dragi slušatelji, da je jedna od tajna dobrog raspoloženja obvezatno gledati lijepu stranu osoba s kojim se u životu susrećemo. Ali navika da vidimo samo svijetle strane ljudi i da tražimo sve ono što je lijepo dovodi nas do vršenja jedne druge kreposti koja je, kao i veselje, znak moralne snage i uvjet sreće: nazvat ću je malenom kreposti dobrohotnosti ili dobronamjernosti.

Moramo se razumjeti. Ja nemam nakanu mučiti se nizašto: mislim da o svojoj obitelji, osim rijetkih iznimaka, samo dobro mislite i osjećate jedni o drugima. U mom shvaćanju radi se o dobrohotnosti prema onima koji ne stanuju s vama pod istim krovom. I jednostavno ću reći da su dobre obitelji, sretne obitelji, obitelji doista kršćanske one u kojima se o odsutnima ne govori zlo i gdje je svatko siguran da će biti dobro dočekan.

Dobrohotnost se sastoji najprije u tom da o drugom donosimo sud protkan ljubavlju, da ne umanjujemo njegove zasluge, da se iskreno veselimo zbog njegovih kreposti i njegovih uspjeha, pa i onda kad on uspijeva tamo gdje smo mi doživjeli neuspjeh. Dobrohotnost čini da o drugima unaprijed samo dobro mislimo. Niste li opazili instinktivnu sklonost koja ljude nagoni da lakše

vjeruju u zlo nego u dobro? Kad je netko optužen zbog neke pogreške, odmah prihvate da je kriv, zaboravivši pritom da su se već toliko puta prevarili. Dobrohotan čovjek naprotiv započinje s tim da odbije povjerovati u pogrešku tako dugo dok nema sigurnih dokaza; zatim, kad ste sigurni da je taj treći počinio nešto što je dostojno prijekora, on nastoji o tom ništa ne govoriti, osim ako nađe ispriku ili olakotnu okolnost. Ne sudite, rekao je Gospodin, i nećete biti suđeni (usp. Mt 7, 1). Bez sumnje, kad vi blago tumačite ponašanje drugog, zbog blagosti može se dogoditi da se prevarite; ali ako sudite sa strogošću, vaš će sud gotovo sigurno biti okaljan zabludom.

Otkuda dolazi zlonamjernost? Možda iz oholosti koja, podcjenjujući druge, stvara u nama obmanu da smo nadmoćniji. Možda i iz nepriznatog osjećaja zavisti: mi s mukom podnosimo da bi drugi imali sposobnosti ili uspjehe do kojih mi nismo došli, i drago nam je da kod njih nađemo pogreške ili nedostatke. Zanimljivo, događa se da najnadareniji zavide onima koji su manje nadareni, kako kaže jedna perzijska poslovica: Sunce je zavidno mjesecu što se diže.

Pazimo! Najniži osjećaji vrludaju oko onih koji na njih najmanje misle, i da se od toga zaštitimo, treba se uvijek bojati da na njih ne pristanemo. Tako se o tom »zlom pogledu« u hrvatskom kaže zavist, zavidjeti. Slikar Giotto prikazao je u nekoj padovanskoj crkvi zavist u liku žene čije su uši nerazmjerno produžene zbog nastojanja da

pohlepno čuju zlo, i čije su oči ispijene od zmije: ali zmija se na njih nije bacila izvana, ona izlazi iz njezinih usta. Otrov koji zamračuje i izobličuje njezin pogled proizvod je vlastitog srca zlonamjerne osobe.

Kršćani, osobodimo se bolesti ocrnjivanja i odlučimo da ćemo se diviti dobroti i ljepoti gdje god je sretnemo. Umjesto da kod drugih otkrivamo sjene koje umanjuju sjaj njihovih dobrih svojstava, dozovimo si u pamet da ne bi bilo sjene kad ne bi bilo sunca, i uporno promatrajmo ono što oni imaju dobra ili što su dobra učinili. Budimo prvi koji ćemo pohvaliti njihove sposobnosti i čine, upravo onda kad su nas pretekli.

Treba brižno razlikovati između kritičkog duha i duha kritike. Prvi je pohvalan: Zahvaljujući kritičkom duhu, mi razlikujemo istinu od laži, pravdu od nepravde, dobro od zla; on nas osigurava od nepromišljenih poriva, naivnog pretjeranog divljenja i preranih osuda. Sve drugo je duh kritike, mahnitost, željeti vidjeti i tražiti samo zlo. Kako je žalostan značaj koji je nesposoban diviti se onome što je dostojno pohvale! Znati diviti se čin je inteligentnih i valjanih ljudi. Zlobnik se truje svojom gorčinom u onom istom u čemu se dobrohotan čovjek obogaćuje ljepotom kojoj se divi. Tko se divi, taj raste, taj diše u ozračju poštovanja i sreće. Taj se nesvjesno diže prema Bogu, počelu svake veličine i svake ljepote. Nije li stoga divljenje jedna vrsta molitve po kojoj stječemo mir i snagu?

To je razlog, zašto toliko ljubimo kuću u kojoj oko obiteljskog stola nikada nije povrijeđena čast bližnjega. Zato se ta kuća zove kuća dobroga Boga, a to je i drugi razlog zašto je u toj kući svatko lijepo primljen. To je drugi pogled na dragu krepost dobrohotnosti.

Recite mi nije li krepostan onaj koji je uvijek na raspoloženje svima, uvijek pripravan pružiti uslugu? Vjerovalo bi se da on ne zna ništa drugo činiti nego to. Uznemiruju ga zbog toga, neki ga i iskorištavaju, ali čini se kao da to i ne zapaža. Za neku malenkost on će vam zahvaljivati i jamčit će vam da se uvijek na njega možete obratiti jer je vaš dužnik. Tvrdim da to odricanje u Božjim očima mnogo više znači nego mnoge žrtve, prividno teže. Dobrohotni kršćanin misli na onoga koji mu se približi. On posjeduje divno umijeće, o kojem govori sv. Pavao, da se raduje s onima koji se raduju i da je osobno ražalošćen tugom onih koji trpe (usp. Rim 12, 15). On je svima sve.

Strpljivo slušajmo one koji nam se povjeravaju. »Ništa se ne sviđa velikom govorniku toliko koliko pažljiv slušatelj«, govori sv. Franjo Saleški. Bez sumnje, morate iskoristiti svoje vrijeme: često treba skratiti razgovor s posjetnikom, ali vi ćete to učiniti s toliko jednostavnosti i ljubaznosti te će on svejedno osjetiti da ste ga razumjeli. Ostavljajući vas, on će otići bolji i hrabriji.

Biti svima sve, to ne znači da se netko miješa u sve kako bi se svima nametnuo i svime gospodario.

Nije dobrohotan čovjek koji zadire u sve. Dobrohotan čovjek je samo na službu svakome tko treba njegovu pomoć i nastoji svima pomoći prema svojim mogućnostima.

U svakoj župi, u svakoj sredini postoje takve kuće na čijim se vratima ne kuca uzalud: to su doista »mjesta pomoći«; ondje se nađe, ako i ne neposredno potrebna pomoć, a ono barem zanimanje i suosjećanje što su pravo osvježenje. Obiteljska prisnost nije skučena uskogrudnošću zajedničke sebičnosti; ona se otvara, ona cvate u veselju da bude korisna drugima.

Protivno onima koji misle da su mudri ako se ne zanimaju i ne brinu što je s drugima »jer to se tako naplaćuje, dodaju oni, da čovjek sebi naprti samo neprilike«, kršćanske obitelji ne kritiziraju druge (u tom se smislu s pravom ne brinu za druge), ali one nisu takve da ih se ne tiče što se zbiva oko njih. Njihova vrata, njihovo srce, njihove ruke otvorene su svima kojima mogu učiniti uslugu. I njihova je nagrada veselje što su mogli biti dobrohotni i velikodušni.

»Trebalo bi, pisao je Gratry, pripraviti se na smrt svaku večer jednim činom ljubavi. Trebalo bi nasljedovati maleno dijete koje, prije nego pođe spavati pod zaštitom Boga i anđela, zagrli sve, ne samo oca, majku, braću, sestre, već i strance koji se ondje nađu. I mi također, prije negoli pođemo spavati, zagrlimo sve ljude jednim činom ljubavi! To će biti blagoslovljena noć«.

X.
Štedljivost

Bojim se, dragi moji slušatelji, da je naslov ovog razgovora iznenadio mnoge među vama. »Kako se, mislite vi, u ovo vrijeme u kojem živimo, u kojem s toliko muke vežemo kraj s krajem, može postaviti pitanje štedljivosti?«

Odmah vas želim upozoriti kako to nije moja nakana. Uostalom, nastojanje vezati kraj s krajem teško postaje činom kreposti. Malena krepost štedljivosti sastoji se u nastojanju da se ništa ne izgubi i da se svaka stvar što je bolje moguće iskoristi. Vi ćete se bez muke sa mnom složiti da ona ima veliku ulogu u vašoj obitelji i da je nešto sasvim suvremeno.

Dodajem, i to me hrabri da pristupim ovom predmetu, da nam osobno naš Gospodin propovijeda o štedljivosti u događaju, koji vi dobro poznajete, poslije prvog umnažanja kruha. Vi se sjećate da je mnoštvo od pet tisuća ljudi cijeli dan slušalo njegov nauk; došla je večer, i Gospodin ih nije htio njihovim kućama poslati gladne. Ali mjesto je bilo u pustinji, blizu nije bilo sela gdje bi mogao kupiti kruh. Isus je dakle naredio da slušatelji posjedaju u skupinama po stotinu ili po pedeset ljudi i uzevši pet ječmenih hljebova, koje mu je dao neki dječak, on ih je u tolikoj mjeri umnožio da su se svi prisutni do sitosti najeli. Dapače,

pretpostavivši da su mnogi sačuvali za put nekoliko odlomaka kruha, palog doista s neba, ostalo je ovdje ondje ostataka jela. Najlakše se zanemari kruh koji nije stečen vlastitom mukom. I tada je Spasitelj, obrativši se apostolima, dao nalog na prvi pogled potpuno oprečan s rasipnošću kojoj su sami svjedoci: Skupite, rekao im je, komade koji su bili preostali da ništa ne propadne. Stvarno, ostacima jela koje su tako skupili napunili su dvanaest košarica. Ukupno, sutrašnji ručak. Opreznost svakako nije bila bez koristi.

Priznajem, ta me pouka štedljivosti nije manje začudila nego samo čudo. Moguće je dakle u isto vrijeme biti i plemenit i štedljiv. Štoviše, Isus nam pokazuje da nas Božji darovi, pa i oni koje smo najmanje očekivali, ne smiju učiniti nemarnim i ravnodušnim. Računati na Boga ne oslobađa nas da računamo i na sebe. Mi smo primili od Njega toliko dobara: vrijeme, hranu, odijelo, novac kojim smo to pribavili, zdravlje, razum, sposobnosti, snagu... Dobar uspjeh i prihod naše djelatnosti i blagostanje naše obitelji naređuju nam da ništa ne rasipamo i da što je moguće bolje iskoristimo i najmanje naše mogućnosti: to je predmet kreposti štedljivosti.

Štedljivost u prvom redu spada na onoga koji vodi brigu o materijalnim stvarima i čovjek koji to vodi zove se skrbnik, ekonom, što dolazi od grčke riječi koja doslovce znači: zakon kuće ili red u kući.

Vi znate: jedna je kuća samo tada ugodna ako u njoj vlada red. Slušam kako draga majka,

budna čuvarica ognjišta, ponavlja Isusovu riječ: »Skupite sve što je preostalo.« I oca kako nadovezuje: »Svaku stvar na njezino mjesto.« Odjeća, dobro iščetkana i brižno složena, mnogo će dulje služiti svojoj svrsi. Alat i ostale stvari, pošto smo se njima poslužili, bit će manje izloženi u ormaru. Vrijeme koje se utroši da se urede stvari, kraće je od onoga što se izgubi u traženju gdje smo ih zametnuli.

U urednoj kući nema mjesta rasipanju, tamo se iskoriste stvari koji bi drugi bacili kao bezvrijedne. List papira, komadić platna, vrpca, nit konca ili vune, umjesto da budu bačeni u košaru za smeće, sakupljeni su u kutiju ili posebni pretinac gdje se čuvaju dok ih jednom ne ustrebamo.

Štedljivost ne smijemo zamijeniti sa škrtošću, ona naprotiv dopušta da se troši, ali treba znati zašto. Ima ljudi koji se dadu zavesti mamcem da je cijena neke robe malo pala pa kupuju što im i ne treba, a imaju tek toliko novaca koliko im je potrebno za svaki dan. Netko je rekao: »Ja nisam toliko bogat da kupujem bezvrijednu robu«. Računati nije ogavna škrtost, već oštroumnost trošiti za potrebne stvari. U današnje doba sigurno je teško učiniti proračun, pa i onaj jedne obitelji. Ipak štedljivost neće nemilosrdno svezati uzicu novčarke već će mudro rasporediti troškove dokidajući na sporednim stvarima kako bi se osigurale glavne. Kad bi mene slušali u ovome, ja bih rekao mužu: »Dajte svojoj ženi uvijek više no što od vas traži«, a ženi: »Trošite uvijek manje nego što ste naumili

učiniti.« Eto kako će se uspostaviti ravnoteža i kako će se spasiti mir u domaćinstvu.

Mi smo daleko od vjerskih stvari, pomislit će netko.

Nikako, dragi slušatelji. Spasiteljeva riječ, koju vam svaki put navodim, dovoljna je da vas uvjerim da nismo napustili vjersko područje.

Krepost štedljivosti stvarno nas uči da poštivamo Božje djelo priznavajući vrijednost svakoj stvari koju imamo na uporabu. Tko može reći Bogu: Kruh naš svagdanji daj nam danas - onaj koji ga razbacuje ili onaj koji ne želi da se išta izgubi? Sjetite se pod kojom nam je slikom Isus pokazao grešnika. On ga nije tražio u podzemnom svijetu mračnih kriminalaca. On nam je pokazao sliku najmlađeg sina nekog zemljoradnika koji ludo rasipa dobra koja je njegov otac polako stjecao. Rasipnik vrijeđa Boga jer omalovažava plodove ljudskog rada.

Zašto moramo mudro upravljati dobrima kojima raspolažemo? Stoga, jer sve što posjedujemo, stečeno je samo u suradnji s našim bližnjima. Istina je da ste vi zaslužili kruh koji jedete. Ali kruh je također i rad drugih. Tu je seljak koji je posijao žito, tu su žeteoci koji su ga požeti i sakupili, tu je mlinar koji ga je pretvorio u brašno i, konačno, pekar. Pogledajte svaki i pojedini predmet kojim se služite: svi oni svjedoče o divnoj suradnji ljudi gdje svi surađuju. Iz toga se vidi da mi nemamo pravo rasipati. Na jednom divnom mjestu, gdje osuđuje ljude koji zloupotrebljavaju svoje bogat-

stvo, P. Gratry se prekida kako bi naglasio poštovanje i cijenu novca. »Što je dakle novac i odakle on dolazi, piše on. Novac, to je sakupljen rad, tu ima ljudskih života, krvi, znoja, suza. To vi držite u svojim rukama. Vi nemate prava da to osramotite.«

Da, onaj koji razasipa nalijevo i nadesno ne škodi samo svom probitku, on čini štetu i drugima uništavajući ono što bi moglo, a prema tomu i moralo poslužiti nekomu drugomu. Ako vam Evanđelje naređuje štedljivost, to je prije svega stoga da poveća naša sredstva kako bismo mogli priskočiti u pomoć onima koji su manje sretni od nas.

Pod tim kutom promatranja štedljivost nam se više ne čini poput nekog starog glazbala i bojažljivog čovjeka koji se uvijek boji da će mu nešto uzmanjkati i koji svršava tako da se susretne s varalicom koji ga potpuno opljačka. Štedljivog čovjeka ja jednostavno gledam kao vrlo brižnu osobu u njenoj urednosti i sjaju: ona se ne da lako prevariti, ali isto tako nitko drugi kao ona ne otkriva dobru priliku. Ona se zadovoljava s onim što ima i zato je bogata... od svih nekorisnih potreba koje si ne stvara. Hoće li vas štedljivost naći u neprilici? Ona će vas brzo iz nje izvući, jer pazeći da se ništa ne izgubi, uvijek ima od čega dati.

Ako ste je upoznali, dragi slušatelji, štedljivost nije daleko od vas i ja čestitam vašoj obitelji kojoj neće ništa nedostajati.

XI.
Točnost

Više puta na dan, dragi slušatelji, radio vam daje znak točnog vremena. U običnom govoru reći nekome da je točan, znači pohvaliti ga da svuda stigne na ugovoreno vrijeme. Mi govorimo da je »točnost uljudnost kraljeva«, ali to je samo jedan pogled na točnost. U latinskom se za točan upotrebljava riječ exactus, koji se podudara s danim pravilom ili uzorkom. Tako se govori o točnoj reprodukciji ili o točnom računu. Točan rad učinjen je s brigom, kao što stvarni i jasni govor čini pričanje točnim. Ta briga i jasnoća označuju točnog čovjeka koji čini, štono se kaže, na vlas točno ono što mora.

Široko je područje malene kreposti točnosti o kojoj vam želim govoriti pa ću se zato danas i ograničiti da je promatram kao točno izvršenje svojih dužnosti, što je i inače najuobičajenije njezino značenje.

Točnost je sasvim sigurno krepost, dok je njezina protivnost, netočnost, strahovita mana. Kad ručak ne bi bio pripravan kad su se već svi gosti okupili ili kad bi trebalo čekati nekog koji je zakasnio, ne bi li to bilo više nego dosta da se obiteljska atmosfera ispuni napetošću. Bez sumnje, može nam se prigodice dogoditi da zaboravimo na ugovoreni sat, da naša ura kasni, ili da smo

zakasnili zbog nepredviđenog slučaja. Izuzetak se podnosi. Naprotiv, osobe koje redovito zakašnjavaju prava su nevolja. Jeste li zapazili kakvo mjesto zauzima točnost u prispodobama Evanđelja? To je povijest pet djevica koje su zakasnile na svadbu i koje su našle nemilosrdno zatvorena vrata. Kao suprotnost pohvala je slugu koji su čekali povratak gospodara da mu otvore čim pokuca.

Netočnost uključuje u sebi nedostatak ljubavi, a često i pravednosti prema bližnjemu. Dijete koje se ne vraća u određeni sat, često svojoj majci uzrokuje brigu od koje je mogla biti pošteđena. Ako je neprilično pustiti da čeka niži, pustiti da čeka neki viši sloboda je koja čak vrijeđa. U svakom slučaju, onaj koji zakašnjava prouzrokuje da oni koji čekaju gube vrijeme koje su mogli bolje iskoristiti. Priča se o vitezu od Aguesseaua, koga su obiteljski hirovi prisiljavali da objeduje u neredovito vrijeme, kako je smirivao svoju nestrpljivost pisanjem; toliko je uspio da je, čekajući vrijeme objeda, sastavio veliko djelo koje je razumljivo posvetio svojoj ženi: ljubazna i pravedna osveta. Svi ljudi nemaju te mogućnosti i ne preostaje im drugo nego da osude preveliku slobodu u ponašanju žderača vremena. Na njih je mislio zaposleni Amerikanac koji je objavio u novinama, ciljajući na one koji su ga orobili o njegovo vrijeme, ovaj oglas: »Gospodin N. N. je ovog tjedna izgubio dva sata u zlatu, svaki od šezdeset minuta u dijamantima. Ne obećava se nikakva nagrada jer ih više nikada nije moguće naći.«

S netočnošću je spojeno mnogo sebičnosti koja bi htjela naglasiti nas same. I zato, jer nam je tako neugodno čekati druge, pazimo da drugi ne moraju čekati nas. Pazimo da nas ne mora čekati majka koja budno pazi na sat u strahu da pečenka ne bude odviše pečena. Pazimo da nas ne mora čekati kupac koji bi htio kod nas nešto kupiti. Pazimo da nas ne mora čekati trgovac ili zanatlija, krojač ili neki drugi na isplatu računa jer i oni trebaju svoj novac. Općenito pazimo da nas nitko ne mora čekati na izvršenje obećane usluge. Poslovica kaže: »Tko brzo daje, dvaput daje.«

Ali ako onaj tko zakašnjava, čini to iz omalovažavanja drugih ljudi, on prouzrokuje samom sebi veliku štetu. Njegova netočnost je dokaz da je nesposoban stvoriti red, bilo da oteže ili razasipa svoje vrijeme, bilo da želi učiniti više stvari nego što može. Ima doista dvije vrste onih koji zakašnjavaju, onih koji imaju uvijek vremena, besposličari, i onih koji umorni i iscrpljeni uvijek žure. Dakako, vrijeme je dragocjeno bogatstvo koje nam je Bog stavio na raspolaganje, i On će tražiti od nas račun kako smo ga upotrijebili: ne smijemo dakle ništa od njega izgubiti. Ali Bog je također ustanovio i tijek vremena, i mi ga moramo poštivati. Netko je rekao: »Ja nemam vremena da žurim.« Ništa istinitije od toga. Ako netko želi izvršiti neki posao u dvadeset minuta, makar taj posao zahtijeva dvostruko vremena, rad će biti spetljan, djelo će biti loše: redovito će ga trebati ponovno započeti i, jer se htjelo dobiti na vremenu, konačno će svršiti sa zakašnjenjem.

Mi ćemo biti točni izbjegavamo li te dvije krajnosti. Najprije gubitak vremena. Pred kraj svog poslanja na zemlji Spasitelj je rekao pred svojim učenicima: treba da izvršim djelo dok je dan; dolazi noć u kojoj se više ne može raditi. Gospodar vremena, Isus, poznavao je cijenu sata. Prema njegovu primjeru, i mi ozbiljno shvaćajmo vrijeme. Istina, naš je život kratak: Koliko međutim stvari može čovjek u svom životu učiniti ako točno iskoristi svoje dane! Mnogo ljudi, umjesto da se odmah prihvate nužnog posla, odgađaju ga za sutradan, govoreći: Ima još vremena. - I kad ga nakon nekoliko dana još nisu započeli, potpuno se nelogično ispričavaju: Nemam vremena.

Znam, dragi slušatelji, da većina među vama iskorištava satove rada i da oni iscrpljuju najveći dio vašeg djelovanja. Pa ipak, a da ne računamo godišnji odmor koji vam je na slobodno raspolaganje, i u radnim danima ostaje nešto za vas. Iskoristite vrijeme koje vam pripada. Na svom bolesničkom krevetu mislio je Jacqus d'Arnoux: »Tvoj će život biti kratak, treba ga ispuniti.« I on je molio: »Moj Bože, daj mi da nadoknadim izgubljeno vrijeme.«

Ne gubeći vrijeme, mi možemo mnogo naučiti i učiniti; u isto vrijeme moramo izbjeći žurbu, taj drugi neprijatelj točnosti. Uredimo naše dane bez uzrujavanja, predviđajući dapače i dio nepredviđenog. Napredak nas je nasamario: u dijeljenju vremena, slijedeći točni mehanizam naših satova, više ne znamo razlikovati između dana i noći.

Zemljoradnik uređuje svoje dane prema suncu i računa na godišnje doba; ribar računa s mjesecom i kretanjem mora. Ostajući u dodiru s prirodom, oni se pokoravaju zakonima Stvoritelja: tako je njihov rad više smišljen i njihov život većma redovit, radeći sve u svoje vrijeme, oni ne gube vrijeme.

Kao i oni, znajmo se posavjetovati s prirodom i razborito rasporedimo naše vrijeme. Treba biti pripravan, bez žurbe. Pretjerivanje i rasipanje vremenom šteti kakvoći djela. Mnogi vjeruju da rade i onda kad ne rade ništa drugo doli se samo uznemiruju. Oni govore da su izmoreni od posla ali, nažalost ponavljam istu stvar, pretjeranost rada obara ih. Sačuvajmo svaki dan trenutke odmora; nisu to izgubljeni trenuci, osobito kad su posvećeni razgovoru i razonodi u obitelji. Vjerujmo u nenadoknadivu i nenadomjestivu moć odmora.

Odakle dolazi da ima toliko onih koji zakašnjavaju? Od toga što se dižu u posljednji trenutak i više ne mogu uhvatiti jutro koje je već davno počelo. A zašto ujutro kasne? Jer su odviše kasno legli.

Gratry, koga sam već navodio piše: »Mi smo više pogriješili glede odmora, nego glede rada... Odmor za tijelo, to je san... Odmor za duh i dušu, to je molitva.« Vrijeme posvećeno molitvi, dragi slušatelji, nije izgubljeno vrijeme. Molitva se brzo isplaćuje. Po njoj, stavivši se svaki dan pred Boga, mi bolje razumijemo vrijednost vremena i učimo točno ispunjavati svoje dužnosti.

XII.
Marljivost

Danas, na nedjelju Sedamdesetnice, čitamo u sv. Evanđelju prispodobu o radnicima koje je vinogradar unajmio u razne sate dana (Mt 20, 1-16).[1] Navečer on na trgu još nalazi nezaposlene ljude: Zašto, govori im on, stojite cijeli dan bez posla? To pitanje dovodi nas natrag na predmet o kom smo prošle nedjelje govorili i koji bih jutros htio upotpuniti.

Ne bojte se, dragi slušatelji, da ću vam sitničavo opisivati opačinu besposlice: te mane nema među vama. U vašoj obitelji, pa i u vrijeme odmora, ne ostajete besposleni. Otac uvijek nađe neki posao, makar otvori neku knjigu; majka i kćerke, kad su svršile s pranjem posuđa, uredile rublje i odijela, uzimaju svoj omiljeni posao i svoje pletivo. Ta vrlina, uobičajena u kršćanskim obiteljima, nosi ime koje je inače dosta malo upotrebljavano, priznajem to, a to je: malena krepost marljivosti.

No, gle, marljivost - u francuskom glasi diligence - u isto vrijeme znači i diližansu, stara poštanska kola koja je vuklo više konja, a služila su za prijevoz putnika i pošte. Da se to postigne, trebalo je mnogo brige i pozornosti. Ta kola - naravno za ono doba - išla su vrlo brzo te je diližansa bila sinonim brzine.

1) Danas se to Evanđelje čita u god. A, 25. nedjelja kroz godinu.

Ipak to nije prvotno značenje te riječi. Francuska riječ diligence (dolazi od latinske riječi diligere, voljeti) znači isto što i hrvatska riječ marljivost: pozornost, radosnu djelatnost s kojom se prihvaćamo nekog posla. U hrvatskom marljivost dolazi od riječi mariti, a kad kažemo da za nekog marimo, to znači da ga ljubimo. Iz toga proizlazi da se krepost marljivosti sastoji u ljubavi prema svom poslu, da ga činimo s veseljem, s poletom i koliko možemo bolje. I da je opišem, ja ću vas sjetiti usklika koji je jednog dana proizišao iz stotine srdaca koja su klicala Spasitelju: sve je dobro učinio. Izmjerite svaku i pojedinu riječ: vi ćete naći čitav program za svoj život.

Isus je učinio svoje djelo. Riječ učiniti jedna je od onih riječi koja ima najneodređeniji smisao, upotrebljava se u svakoj prigodi; a ipak, prvotno ona ima određeno značenje. Činiti, to znači proizvesti, dati opstojnost, ili dati neki oblik onomu što već postoji. Bog, vi to znate, smjestio je Adama u zemaljski vrt da ga čuva svojim radom. Čovjek je stvoren da radi, njegovo je najveće veselje da svojim umom pronađe, svojim rukama proizvede djelo u kojem će se utjeloviti njegova stvarateljska misao. Bog nam je dao dužnost da nastavimo s njegovim stvaranjem koje je svojevoljno ostavio nedovršenim. Svojom vještinom čovjek treba poljepšati svijet. Čovjek neće iskusiti veće veselje i ponos nego kad otkrije neki prirodni zakon te ga iskoristi u svem njegovom bogatstvu i širini, ili da sastavi djelo koje će mu služiti i koje

će zabilježiti njegov boravak na zemlji. Izgubiti svoje vrijeme, koje li ludosti kad nam je vrijeme dano da nešto učinimo!

Isus je odgovorio farizejima koji su Spasitelju prigovarali što je izliječio uzetog u subotu, posvećenom danu odmora: Moj Otac uvijek radi i ja također radim. Poput Isusa, i mi moramo slijediti Stvoriteljev primjer. U vrijeme noćnog počinka naši živci rade bez našeg znanja, pa ni odmor preko dana ne smije biti besposlica. Odmor nije nerad, već razonoda, to znači promjena rada, poučno ili zabavno štivo za onoga čije su mišice umorne, obrađivanje malenog vrtića za one koji su se izmorili brojevima ili učenjem, igla za uredsku tipkačicu, i tako redom. Tako, pri večernjem razgovoru, sjedinjeni pod zajedničkim svjetlom, članovi obitelji svaki prema svom zanimanju i svojim sklonostima po vlastitom izboru nešto rade od čega će i ostali imati korist.

Ali ono čemu su se Isusovi suvremenici divili u njegovoj djelatnosti bilo je da se ona protezala na sve. Sve je dobro učinio, svjedočili su. Isus nije zanemario ništa što se ticalo Njegove službe, Njegova poslanja. Nastojmo ga u tom nasljedovati a ipak ne tražimo da sve sami učinimo: u tom nećemo uspjeti. Točno - i u tom vidite znak našeg podrijetla i našega božanskog preodređenja - naše želje za djelatnošću su neodređene. Htjeli bismo sve vidjeti, sve znati, da bismo mogli svaku službu izvršiti. Jao! Za to ne bi bilo dovoljno više pokoljenja. Bolje je htjeti dobro upoznati samo jednu

znanost, i bolje je uspjeti u jednoj vještini nego biti osrednji u više njih.

Važno je poznavati sve što od nas traži naše zvanje kako bismo dobro ispunili sve svoje dužnosti. Draga gospođice, nemojte pretjerati čitanjem, naučite od svoje majke vještinu šivanja, pomognite joj u pripremanju objeda. Stavivši ruku na tijesto, vi ćete se opskrbiti s nekoliko dobrih kuhinjskih recepata, bez sumnje bit će to mnogo čednije znanje negoli ono o kojem govore vaše knjige, ali kad se udate, vaš će suprug više cijeniti prvo negoli drugo. Vi pak, dječaci, također se naučite služiti vašim prstima i pomalo rukovati gotovo svim alatima: koliko ćete u životu time prištedjeti ako sami uredite manje popravke koji su često potrebni u svakoj kući. Više puta imao sam prigodu čuti kako majka s potpuno opravdanim ponosom govori: »Moj muž zna sve učiniti«, i kako muž hvali svoju ženu: »Ona ima čarobne prste.« Da zaslužite takvu pohvalu, ne smijete izbjegavati poslove prema kojima osjećate odbojnost, niti izmišljati suvišne poslove zbog kojih biste zanemarili svoje osnovne dužnosti.

Zato, dragi slušatelji, ispunimo sve svoje dužnosti koliko bolje možemo i tako ćemo potpuno nasljedovati Isusa koji je sve dobro učinio. Izbjegavati neke poslove zbog poteškoća i neugodnosti nije dostojno čovjeka i oni kojima se čini da neki posao »nije vrijedan ni da se učini« nemaju pravo da ih mnogo cijenimo. Poduzmemo li bilo koje djelo, moramo nastojati da ono bude dobro i

lijepo učinjeno. Promatrajte pažnju brižnog radnika sagnuta nad njegovim poslom: jeste li opazili pomnjivu, gotovo sitničavu brigu umjetnika koji ispravlja najmanje nesavršenosti umjetnine koju je učinio, on ju miluje svojim rukama kao da se radi o živom biću; sjetite se savjeta koji je Boileau dao nekom piscu: »Dvadeset puta pregledajte vaše djelo, dotjerujte ga bez prestanka i opet dotjerujte.«

Sjećam se postolara koji mi je, pokazujući cipelu koju je učinio, rekao: »Naš zanat je prava umjetnost.« Evo stvaraoca.

Pravi radnik nije zaokupljen samo tim da što prije svrši, on nastoji proizvesti djelo koje će biti »savršeno«, bez pogreške, i želi da ga proizvede koliko je moguće savršenije. Kipovi koji rese portale naših katedrala tako su brižno izrađeni sa strane koja je okrenuta prema zidu, kao i lica koja su okrenuta prema ljudima: nepoznati kipari kojima ih dugujemo, smatrali su nepoštenim da i ono što se ne vidi ne bude potpuno »savršeno«. Tako dugo ne ostavljajmo ni jedno djelo, dok na njemu ima makar i jedna stvar koju biste mogli dotjerati. Dobro učinjeno djelo, pa i najčednije, mora biti izvedeno gorljivim nastojanjem, finoćom i istančanošću kojom se dovršavaju velika djela. S jednakom brigom treba izglačati odijelo, urediti cvijeće u vazi, ili donijeti objed na stol, kao što treba objesiti sliku na zid ili pričvrstiti neku tablicu, jer sve to nosi znak dobra majstora kao i najveće umjetnine. Vjerujte, prava raskoš neke kuće je briga s kojom svi nastoje dobro učiniti sve stvari.

Mozart, čiji je život bio u isto vrijeme i tako kratak i tako ispunjen, sastavio je u posljednjim tjednima života svoj glasoviti Requiem. Na sam dan svoje smrti rekao je svojoj kćeri: »Moja zadaća je svršena«, i s pažnjom ponovio: »Moj Requiem je dovršen«, a zatim, pružajući svom djetetu posljednje listove koje je napisao, zamoli kćer da mu to odsvira. I pod zvukovima svoga posljednjeg velikog djela Mozart je umro, s osmijehom na usnama. Sretni oni koji prema velikom odmoru mogu ići sa sviješću da su ispunili, i dobro ispunili, djelo svog života.

XIII.
Strpljivost

Za vrijeme ljeta, na šumskim putovima, vide se natpisi koji opominju šetače da ne odbacuju šibice dok ih nisu potpuno ugasili. Doista, sasvim malen plamen može izazvati veliki požar. Želite li dakle, dragi slušatelji, vašoj obitelji prištedjeti nesreću prouzrokovanu beskrajnim raspravama, zgazite šibicu koja se dimi, hoću reći ugušite odmah u njezinu početku, ugušite nestrpljivost koju je u vama prouzrokovala neka kobna riječ ili nezgodna kretnja.

Vi mi odgovarate: vlastitost nestrpljivosti upravo je nepromišljenost. Jedna nepromišljena riječ koju nije trebalo izreći i koju više nije moguće uhvatiti. Protuudarac je odmah došao, on je bio žestok ili čak nepravedan. Vi ste ponovo odgovorili. I supruzi, roditelji, djeca prouzrokuju naizmjeničnu muku žestoko izvalivši neugodne stvari koje ne odgovaraju njihovim mislima ni njihovim pravim osjećajima. Sve je to prouzrokovano malom nestrpljivošću.

Nestrpljivosti moramo suprotstaviti malenu krepost strpljivosti koja je kadra zagospodariti tim kratkim nastupima nepravedne i beskorisne srdžbe. To će biti predmet ovog govora. Podnositi teške bolesti, odvažno dočekati iskušenja, dovršiti teško djelo, zato se traži velika krepost strpljivosti i ta

strpljivost zahtijeva veliku i dugotrajnu snagu. Ali, plane se zbog jednostavne suprotivštine, srdžba se rađa zbog male neprilike, uvredljivo se postupa zbog neke neumjesnosti: i u tim malim neprilikama svakidašnjeg života treba biti strpljiv.

Ipak, započet ću govor o predmetu ove kreposti s dobro poznatom trgovačkom opomenom: Čuvajte se patvorina. Ima zloupotreba i nepravednosti, kad treba prosvjedovati: prijeći preko njih ne bi bio znak strpljivosti već znak nevoljkosti, pa i plašljivosti.

Nitko nema pravo napadati vašu čast i vaše dostojanstvo. Vi, kao i ja, poznajete neke silovite muževe koji su postali ružni tirani jer je njihova žena napromišljeno popuštala njihovim prohtjevima, pa i kad su bili nerazumni; da je odmah na početku usprkos toj bezobzirnosti imala jakosti zahtijevati poštovanje koje joj pripada, ne bi se toliko razvio muževljev despotizam. Dužnost je ljubavi da ne popuštamo manama, pa makar možda izgledale i bezazlene, ali koje se s vremenom pretvore u nepodnosive pogreške. Tako i odviše slabi muževi najprije su šutke prelazili preko trica i kaprica svoje mlade, malo odviše razmažene žene; to im je na kraju dozlogrdilo i sada oni prasnu i eksplodiraju na najmanji njezin prohtjev. Koliko se roditelja tuži da moraju trpjeti zbog bezobraznosti svoga dječaka koga otac naziva zlim poput nekog majmuna, ili zbog ludorija mlade, neposlušne kćeri, kojoj majka sve popušta da izbjegne njezin prkos! Dijete danas zločesto, bit će sutra njihov očaj.

Morate se suprostaviti zlu, pa i krajnim silama. Srdžba je grijeh kad plane bez razumna motiva ili, kad i postoji opravdani razlog, ako se prijeđe mjera; naprotiv, postoji srdžba - ili ako većma volite gnjev - koji je zakonit, dapače nuždan: srdžba koja je potaknuta ne željom da se drugi podvrgne našem mišljenju ili našim osobnim problemima, već obvezom da branimo istinu ili pravednost, da osudimo ili zapriječimo neko zlo. Isus nije bio nestrpljiv kad je bičem istjerao trgovce iz hrama. On je samo htio da se poštuju Božja prava i da zaštiti hodočasnike od pretjerane najezde prodavača.

Koje je dakle pravo lice strpljivosti i kad treba podnositi zlo? Strpljivost čini da podnosimo zablude, suprotivštine, ljude, u jednu riječ sva protivljenja koja nam dolaze od ljudi i stvari. Biti strpljiv, to znači sačuvati vlast nad samim sobom. Popustljiva i žestoka bića ne posjeduju sami sebe. Ako je njihova živost i njihov gnjev prouzrokovan fizičkom slabošću, i to je znak slabe volje. Jakost se očituje gospodstvom nad samim sobom; ali ono nam nije prirodno; mi ga moramo naučiti i steći. Strpljivost se stječe na dva načina: uvjerenjem i vršenjem.

Najprije uvjerenjem. Jer u najviše slučajeva naša nestrpljivst prethodi svakom promišljanju, važno je da u nama postoji takvo stanje duha koje olakšava kontrolu naših prvih poriva.

Pobožnim osobama savjetovat ću još uspješnije sredstvo. Ono se sastoji u tom da se često stavimo u Božju prisutnost. To je stanje u sebi uzvišeno,

jer misleći na Boga, čovjek se moli i klanja Bogu. S druge strane, misao na Boga čini nas vedrim i tako stišava nenadani udarac suprotivštine. Umjesto da izgubimo strpljivost, jer su iznenada naši planovi preokrenuti i srušeni, mi prema savjetu Pascala promatramo događaje kao gospodare koje nam je dao Bog pa preuređujemo naše nacrte da mirno promotrimo poteškoću koja je nastala.

Svima ću pak preporučiti: nastojte više misliti na druge nego što mislite na sebe, i vi ćete s uspjehom ugušiti pokrete nestrpljivosti. Reći ćete: oni koje ja volim imaju svojih pogrešaka i mana koje me izazivlju; sin mi neprestano, deset puta ponavlja istu stvar i još me sili da mu deset puta odgovorim; ona me prekida kad sam se najbolje predao svom poslu. Nemam li razloga da se naljutim? Ali, oni koji me okružuju također imaju svoje brige i svoje muke, možda i teže no što su moje. Tko zna nisam li u trenutku kad mi smetaju, možda potrebniji njima nego što ja trebam svoj mir? Zašto živimo zajedno ako ne da si međusobno pomažemo? Sv. Pavao, koji je s puno srca pjevao i hvalio ljubav, kad silazi na praktične savjete piše sasvim jednostavno: Podnosite jedan drugoga. Zar ja nisam katkada nesnosan samom sebi? Pokušajmo, kad bih rjeđe mislio na sebe a češće na druge, ne bih li bio strpljiviji?

Kad smo tako stvorili naše duhovno ozračje, prihvatimo dvije vježbe svagdanjeg iskustva. Bit ćemo strpljivi ako znamo šutjeti i ako znamo slušati. Da naučimo šutjeti, kad nije ni korisno ni

dobro govoriti, u svako vrijeme pazimo da ne govorimo odviše brzo. Pustimo druge da dovrše svoju misao a da im ne upadamo u riječ, počekajmo nekoliko trenutaka prije nego što im odgovorimo; taj običaj, jedanput stečen, sačuvat će nas od naglih i brzih odgovora. Budući da su dvojica potrebni da dođe do prepirke, mudro je da vi ne budete drugi. Ne odgovorite odmah onomu koji je nestrpljiv i koji vas je učinio nestrpljivim. Opažanje ne koristi, tumačenje ne uvjerava ako su sugovornici srditi. Možda morate govoriti ili se morate opravdati, ali pričekajte. Seljak ne sije žito u olujne dane. Govorite navečer, ili sutradan, kad se oluja stiša. Ostavite za sutradan ono što bi danas moglo ispasti zlo.

Strpljivost od nas traži da znamo čekati. Naučimo da ne zahtijevamo - a isto tako da i ne činimo - neposredno ispunjenje svih naših želja. Još jedna spasonosna vježba. Nije li istina, gospođo, kad vaš suprug žuri da mu prišijete gumb na košulji, da ne uspijevate navesti iglu? I oboje postajete nestrpljivi. Zašto se vaš odrasli sin, kad nađe zauzlanu vrpcu, odmah rasrdi? On poteže vrpcu i još više steže uzao; konačno prereže vrpcu. Savjetujte mu da slijedeći put zapjeva neku veselu pjesmu mirno odrešujući nezgodan uzao. I tako će biti dvostruka korist, dvije će si stvari zaštedjeti: vrpcu i... srdžbu.

Dragi slušatelji, bojim se da sam oduljio. Na istu misao vratiti ću se slijedeće nedjelje. Za danas ću svršiti poslovicom: Strpljivost je vrednija od

mudrosti. Da se sretno dovrši neki posao, bio to odgoj djeteta, bilo vaši međusobni obiteljski odnosi, nije dosta samo znati, treba još i mnogo više biti strpljiv.

Strpljivost je vrednija od mudrosti.

XIV.
Ustrajnost

Zaršavajući danas, dragi moji slušatelji, naše nagovore o malim obiteljskim krepostima, želim zahvaliti onima između vas koji ste me svojim pismima hrabrili. Međutim, te malene kreposti koje toliko pridonose obiteljskoj sreći, zahtijevaju od vas, osim stalne pozornosti, stalnu primjenu volje. One trebaju, da bi došle do svoje zrelosti, suradnju male dopunske kreposti. Vlastitim svojim imenom ona se zove postojanost; u običnom govoru radije kažemo ustrajnost. Nismo sitničavi glede riječi, važno je da u provođenju kršćanskog ideala budete uvijek odlučni: uvijek htjeti i uvijek, svaki dan, ponovno započeti.

Kad se upornost tiče zablude ili zla, ona je samo nepopustljivost, tvrdoglavost, tvrdokornost; ona postaje ustrajnost onim časom kad je njezin predmet dobro; tu subjekt, čovjek, upotrebljava istu snagu da nadvlada sve suprotivštine, jer se njegova volja ne mijenja. Pod slikom, koja je Spasitelju bila familijarna, Isus je naredio ovaj uvjet nepromjenljive volje svakomu tko želi živjeti prema Evanđelju: Kad netko stavi ruku na plug, govorio je On, neka se više ne okreće unatrag.

Što se zbiva kad radnik prekrši to pravilo? Ako ne gleda ispred sebe, brazda će se udaljiti s prave linije. Ali dok čovjek s rukama na plugu ne

želi okretati glavu, čovjek, koji se dao na posao oko svoga moralnog savršenstva, iskušavan je da gleda iza sebe, da promatra put kojim je već prošao. A posljedica je: ili je zadovoljan s prvim postignutim rezultatima i zadovoljan s njima se zaustavlja, ili se naprotiv straši velike udaljenosti i razmaka koji ga još dijeli od cilja prema komu teži pa je žalostan jer smatra da je njegovo nastojanje bilo nedovoljno. U ta dva slučaja kršćanin ne smije popustiti umoru ni dosadi koju je svatko iskusio nastojeći oko kreposti. Treba nastaviti i ustrajati.

Ovdje se ponovno susrećemo s nužnošću strpljivosti o kojoj smo govorili prošle nedjelje. Velike se zamisli ne ostvaruju u jedan dan. Pravo govoreći, nijedno se trajno djelo ne može izvršiti bez pomoći vremena koje ne poštiva ono što se htjelo učiniti bez njega. Nemojmo malaksati zbog sporosti rezultata, ne budimo malodušni. Ne budimo slični dječaku koji, pošto je u nekom kutu vrta posijao sjeme, postaje nestrpljiv jer ne vidi kako se pojavljuje biljka pa vjeruje da će joj osloboditi prolaz razgrnuviši s nje malo zemlje. Time je zapravo osuđuje da čim nikne usahne. U jedan se dan ne postaje kreposnim čovjekom, a još manje svecem; sličan pothvat zahtijeva neprekidan rad brojnih godina. Znajmo čekati.

Još više. Kad se čovjek dade u školu Isusa Krista, On, tako dobar Učitelj, vodi nas još dalje i još više nego što smo pretpostavljali na početku. Usprkos već prijeđenom putu, brzo ćete imati uti-

sak da ste još uvijek jednako daleko od cilja. To je druga napast malodušja. Odbijte je brzo jer ta tvrdnja, kad se pravilno shvati, morat će vas ubrzo ohrabriti. Kad otkrijete da je cilj, savršenstvo, dalje nego što ste pretpostavljali, to je dokaz da napredujete. Upravo, vi više niste zadovoljni s osrednjom kreposti, a to je očiti znak napretka. Samim tim što napredujete u dobru, vaš ideal smještate sve više i više. Nije li istina da nam se strmina pričinjava toliko opasnija koliko joj se više približimo? Msgr. d'Hulst uspoređuje napredovanje i hod na putu kreposti s koracima u brdima: »Ono što nam izdaleka izgleda kao jedinstveno gorje kamo se dosta lako popeti, kad mu se približimo, vidi se da su to skupine bregova i dolina na koje se treba popeti i koje treba prijeći uz cijenu sve većih napora. Međutim svršetak je u dostignuću vrha.«

Treći razlog malodušja proizlazi iz pogrešaka u koje upadamo usprkos našim najplemenitijim odlukama. Poniženje koje ti neuspjesi nameću našem sebeljublju, bûdī u nama želju da ostanemo na zemlji i sve ostavimo. Sv. Franjo Saleški nam savjetuje da se »nikako ne čudimo što vidimo da smo na zemlji, već se treba čuditi što smo ostali na nogama«. Naši neuspjesi mogu barem to učiniti da napredujemo u poniznosti. Isti svetac blago se ruga kršćanima koji svojim malodušjem čine samo to da povećavaju svoje pogreške. »Poznajem više njih, piše on, koji kad se rasrde, odmah se srde što su se rasrdili... a zatim se srde što ih je srdžba preva-

rila. Takvi sliče krugovima koji nastaju na vodi kad se u nju baci kamen: na početku krug je malen, od njega nastaje veći, i tako redom jedan od drugoga.«

Htjeti uvijek, to znači htjeti. Napredak je rijetko sličan liniji koja se uvijek diže, često je sličan krivulji s njezinim uspinjanjem i spuštanjem i koja se tek u cjelini neprimjetno diže. Ustrajnost se prilagođuje našim ponovnim padovima pod uvjetom da uvijek u trenucima slabosti ponovno nađemo snagu. Ustrajati, to ne znači nikad ne pasti, nego uvijek i ponovno se dići.

Dat ću vam još jedan savjet. Svaki dan ponovno započeti. Mi smo već čuli preporuku koju nam je dao Isus da živimo iz dana u dan, što je sigurno sredstvo da ne gledamo unatrag, a u isto vrijeme da se ne mučimo poteškoćama sutrašnjice. Svaki dan ponovno odlučite da ćete u život provoditi tu malenu obiteljsku krepost i da ćete je s više nastojanja izvršavati.

Katolički filozof Leon Olle-Laprune piše: »Dijete koje svaku večer želi biti veće nego što je bilo jutrom, brzo će biti čovjek.« Mi ostali, stariji - iskustvo nas uči - možemo učiniti nešto slično. Nađimo svaki dan novu snagu i mi ćemo bez našeg znanja napredovati. Svaki dan moramo provesti malo bolje: istina je da se u tom malenom, ali svakog dana, nalazi napredak. Želimo li doći do odredišta, bolje će biti da napredujemo korak po korak nego da činimo velike korake koji će nas izmoriti i prisiliti da sjednemo. Sjetite se

basne o zecu i kornjači. Kad već upotrebljavam La Fontainea, ne daje li nam on još jedan dobar opis svakidašnjeg napretka kad nam prikazuje lisicu koja ponavlja pouku svog učitelja vuka:

Naprije nevješt, zatim malo bolji, a zatim vješt.
Napokon ne manjka ništa.

Međutim, kršćanin posjeduje još jedan motiv koji je u isto vrijeme posljednja tajna ustrajnosti. Tko je, dragi slušatelji, stavio u nas tu želju da budemo dobri i da postanemo bolji kad je tako ugodno prepustiti se življeti, umjesto da bdijemo i da se trudimo? Nije li to naš Spasitelj koji u našoj duši govori: »Ja sam!« I jer ga ljubimo, ne možemo ostati gluhi na njegov poziv. Dakako, sv. Pavao jasno svjedoči da Bog u svojoj dobrohotnosti izvodi u nama i htjeti i izvršiti (usp. Fil 2, 13). Bog može učiniti, govori on, još neizmjerno više nego što mi možemo moliti i tražiti, nego što možemo i zamisliti.

Započnimo svaki dan očima uprtim u Isusa, naš uzor i našu pomoć. On je onaj koji će nagraditi onoga koji ustraje do konca. Što kaže u paraboli o marljivim slugama? To je dobro, slugo dobri i vjerni. Kakva su oni odvažna djela izvršili? Oni se nisu iskazali u ratu i nekim velikim djelima, tâ on svakom od njih govori: Bio si vjeran u malim stvarima.

Ne radi li se ovdje i o vama koji nastojite izvršiti male obiteljske kreposti malenim snagama i uz cijenu malih svakidašnjih žrtava? Koja će biti vaša nagrada? Uđi u veselje Gospodara svoga.

U konačno veselje, mi se nadamo i mi ga očekujemo, ali postignuto veselje bit će božanski odgovor našoj dobroj volji. Hoće li to veselje biti veće od onoga što imate da ste dobri? Vi to možete znati: ono je neposredna cijena malenoga svakidašnjeg napretka.

Obitelj i televizija

Poruka Pape Ivana Pavla II. Za XXVIII. Svjetski dan sredstava društvenog priopćivanja u Godini obitelji

Draga braćo i sestre!

U tijeku posljednjih desetljeća televizija je revolucionirala sredstva javnog priopćavanja duboko utječući na obiteljski život. Danas je televizija prvotni izvor novosti, informacija i aktualnosti za vrlo brojne obitelji, te također uzor za oblikovanje njihovih djelovanja i mišljenja, vrijednosti i ponašanja.

Televizija može obogatiti vjerski život. Ona može zbližiti članove obitelji, ohrabriti njihovu povezanost u odnosu na druge obitelji i na cijelo društvo. Ona može ne samo unaprijediti njihovo opće znanje, nego također njihovo poznavanje religije; može im omogućiti slušanje Božje riječi, utvrditi njihov vjerski identitet, hraniti njihov moralni i duhovni život.

Televizija također može štetno djelovati na obiteljski život promičući vrijednosti i uzorke ponižavajućeg ponašanja prenoseći pornografske emisije i prikaze zvjerske okrutnosti; ucjepljujući moralni relativizam i religijski skepticizam; šireći izobličene i manipulirane prikaze događaja i tekućih problema o kojima izvješćuje; razglašujući zloupotrebe najnižih nagona, te slaveći kriva poimanja života koja priječe uzajamno poštovanje, pravednost i mir.

I onda kad se nema što prigovoriti sadržaju televizijskih programa, televizija može na obitelj negativno utjecati. Ona može pojedine članove obitelji zatvoriti u njihov vlastiti svijet, ugroziti izvorne međusobne odnose; može također podijeliti obitelj, tako da roditelji postanu djeci stranci, kao i djeca roditeljima.

Budući da se moralna i duhovna obnova cijele obitelji čovječanstva mora ukorijeniti u istinskoj obnovi pojedinih obitelji, tema Svjetskog dana sredstava društvenog priopćavanja 1994. - »Televizija i obitelj: pravila za zdravu naviku u gledanju« - doista je aktualna, posebno u ovoj Međunarodnoj godini obitelji, kad svijet traži putove učvršćivanja obiteljskog života.

U ovoj poruci htio bih posebice istaknuti odgovornost roditelja, muževa i žena u televizijskoj industriji, te javnih vlasti i onih koji su odgovorni za pastoral i za odgoj u Crkvi. O njima ovisi da moć kojom televizija raspolaže bude sve djelotvornija pomoć obiteljima u njihovoj ulozi da budu snaga u korist moralne i društvene obnove.

Bog je povjerio roditeljima tešku odgovornost da svojoj djeci pomažu »u traženju istine i življenju u skladu s istinom, u traženju i promicanju dobra«. Iz toga proizlazi njihova dužnost učiti svoju djecu cijeniti »što god je istinito, što god časno, što god pravedno, što god čisto, što god ljubazno, što god hvale vrijedno« (Fil 4, 8).

Tako, osim što sami trebaju biti sposobni kritički gledati televiziju, roditelji trebaju kod svoje

djece djelatno oblikovati naviku gledanja televizije da ih to vodi zdravom ljudskom, moralnom i religijskom razvoju. Roditelji bi se trebali najprije sami informirati o sadržaju programa i na temelju toga svjesno birati, za dobro obitelji, što treba, a što ne treba gledati. U tome im mogu pomoći kritike i ocjene vjerskih ustanova i drugih odgovornih skupina, kao i odgojni programi u sredstvima javnog priopćavanja. Roditelji također trebaju sa svojom djecom o televiziji razgovarati, poticati ih da odmjere što će i koliko će gledati, da nauče rasuđivati ćudoredne vrijednosti sadržane u određenim programima, jer je obitelj »povlašteni prijenosnik vjerskih i uljudbenih vrijednosti koje osobi pomažu u kaljenju značaja«.

Odgajati dječju naviku pravilnog gledanja televizije jednostavno ponekad znači ugasiti televizor: jer ima boljeg posla, jer to traži obzir prema drugim članovim obitelji, ili zbog toga što gledanje bez ikakvog izabiranja može biti štetno. Roditelji koji redovito i dugo upotrebljavaju televiziju kao svojevrsnu elektronsku dadilju, odriču se svoje uloge odgojitelja vlastite djece. Takva ovisnost o televiziji može članovima obitelji priječiti bliskost koja se postiže razgovorom, sudjelovanjem u zajedničkim poslovima, kao i zajedničku molitvu. Mudri roditelji znaju da se i dobri tv-programi mogu nadomjestiti i drugim izvorima obavijesti, zabave, odgoja i uljudbe.

Kako bi se osiguralo da televizijska industrija štiti prava obitelji, roditelji trebaju svoje zakonite

brige iznositi upraviteljima i proizvođačima na području javnog priopćavanja. Nekada može biti korisno povezati se s drugima u udruge koje će zastupati njihove interese kod sredstava javnog priopćavanja, sponzora, javnih djelatnika i javnih vlasti.

Televizijski djelatnici - administracija i uprava, proizvođači i direktori, novinari, snimatelji i tehničari - ozbiljno su moralno odgovorni pred obiteljima koje predstavljaju većinu gledatelja. U svom profesionalnom i osobnom životu osobe koje rade na televiziji moraju se zdušno zauzimati za obitelj, gledajući u njoj osnovnu društvenu zajednicu života, ljubavi i sloge. Svjesni koliki je utjecaj toga sredstva kojim raspolažu, dužni su promicati zdrave ćudoredne i duhovne vrijednosti, izbjegavati »sve što može raniti obitelj u njezinu opstanku, postojanosti, ravnoteži i sreći«, kad je riječ o »erotizmu ili nasilju, zagovaranju rastave braka ili protudruštvenog ponašanja mladih«. (usp. Pavao VI. 1969.g).

Od televizije se često traži da se bavi ozbiljnim problemima: ljudske slabosti i grijesi te njihove posljedice za pojedince i za društvo; pogreške društvenih ustanova, uključujući državu i religiju; teška pitanja o smislu života. Televizija mora svemu tome pristupati odgovorno - ne upadajući u senzacionalizam, s iskrenom skrbi za društveno dobro, te također s brižljivim štovanjem istine. »Istina će vas osloboditi« (Iv 8, 32), reče Isus - a, na kraju krajeva, svaka istina temelji se u Bogu, koji je također izvor naše slobode i našega stvaralaštva.

Ispunjavajući svoju javnu odgovornost, televizijska proizvodnja mora razvijati i poštivati etički kodeks, ćudoredni zakonik, koji služi potrebama obitelji i promiče vrijednosti koje podupiru obiteljski život. Vijeća za sredstva javnog priopćavanja, sastavljena kako od djelatnika tih sredstava, tako i od javnosti općenito, vrlo su dobar način da televizija prikladnije odgovara potrebama i vrijednostima svog gledateljstva.

Televizijske mreže, bilo javne, bilo privatne, javno su sredstvo u službi općeg dobra; one nisu tek sredstva ostvarivanja trgovačkih interesa, oruđe vlasti ili sredstvo promidžbe društvenih, ekonomskih ili političkih skupina; one su tu da služe dobrobiti cijelog društva.

Kao osnovna stanica društva, obitelj zaslužuje da je država i druge ustanove pomažu i štite odgovarajućim mjerama[1]. Iz toga je očito da javna vlast ima određenu odgovornost glede televizije.

Priznavajući važnost slobodne razmjene misli i izvješća, Crkva podupire slobodu govora i tiska (usp. Gaudium et spes 59). Ona istodobno posebno traži da se poštuje »svačije pravo, pravo obitelji i društva, na privatnost, na javnu pristojnost, i na zaštitu osnovnih vrijednosti života«. Javne su vlasti pozvane isticati i jamčiti razumna ćudoredna pravila za programe, koji će davati prednost humanim i religioznim vrijednostima na kojima se temelji obiteljski život, odbacujući sve što mu je štetno. One su također dužne potaknuti dijalog te-

1) Poruka za Svjetski dan mira 1994. g. br. 5

levizijske proizvodnje i javnosti, providjevši ustrojstva i tribine koje će to omogućiti.

Crkvene ustanove sa svoje će strane sjajno poslužiti obiteljima budu li ih odgajale glede sredstava javnog priopćavanja i kritičnosti spram filmova i tv-programa. Gdje ima za to sredstava, crkvene ustanove javnog priopćavanja mogu pomagati obiteljima proizvodeći i šireći programe za obitelj, odnosno potičući takve programe. Biskupske konferencije i biskupije trebale bi uvrstiti u svoj pastoralni program za sredstva javnog priopćavanja, »obiteljsku ulogu« televizije.

Budući da su televizijski stručnjaci zauzeti time da širokoj javnosti predstavljaju određeni pogled na život, javnost koja uključuje djecu i mladež, mogu se okoristiti pastoralnim služenjem Crkve, koja im može pomoći vrednovati ćudoredna i religijska načela koja daju puni smisao ljudskom i obiteljskom životu. »Doista, ti pastoralni programi trebali bi sadržavati permanentnu naobrazbu kadru pomoći tim muževima i ženama - od kojih većina iskreno želi znati i činiti ono što je dobro na etičkoj i moralnoj razini - da ih sve više prožimaju moralni kriteriji, kako u strukovnom tako i u osobnom životu.«

Obitelj, brakom utemeljena, jedino je zajedništvo osoba koje je Bog učinio »naravnom i osnovnom jezgrom društva«. Televizija i druga sredstva priopćavanja imaju neizmjernu moć poduprijeti i učvrstiti zajedništvo u krilu obitelji, kao i uzajamnost s drugim obiteljima u duhu služenja za-

jednici. Priznavajući doprinos što ga televizija kao sredstvo javnog priopćavanja ima i može imati za zajedništvo u obitelji i među obiteljima, Crkva - i sama u zajedništvu istine i ljubavi Isusa Krista, Riječi Božje - koristi priliku Svjetskog dana sredstava društvenog priopćavanja 1994. kako bi osokolila obitelji, one koji djeluju u sredstvima društvenog priopćavanja i javne vlasti da potpuno odgovore svom plemenitom pozivu učvršćivanja i unapređivanja obitelji, kao prve i najživotnije društvene zajednice.

Iz Vatikana, 24. siječnja 1994.

Ivan Pavao II

Obitelj i molitva

Msgr. Chevrot u svojim »Malim obiteljskim krepostima« i papa Ivan Pavao II. u svom »Pismu obiteljima« u Godini obitelji naglasuju važnost molitve, kako pojedinca, tako i zajednice. Papa piše: »Molitva treba postati određujućom sastojnicom Godine obitelji u Crkvi: molitva u obitelji, molitva za obitelj, molitva s obitelji«[1]. Ipak tom predmetu ne posvećuju glavnu pozornost jer im je cilj prožeti međusobne odnose Božjom istinom i ljubavlju.

Molitva

U razmišljanju o međuljudskim odnosima korisno je i potrebno zamisliti se u važnost i smisao molitve.

Ljudi često shvaćaju molitvu kao prošnju da nam Bog udijeli zdravlje, mir u svijetu i u društvu te druge potrebne stvari, a pritom zaboravljaju da je molitva daleko više negoli prošnja, pa i zahvalnost za primljena dobročinstva, ona mora biti prožeta mišlju na Boga, izvor svake istine i ljubavi, mora biti uzdignuće pameti i srca Bogu, želja da se u svemu proslavi Bog »bez koga ništa ne možemo učiniti« (usp. Iv 15, 5). Molitva je povezanost, sjedinjenje s Bogom koji nije daleko nego je uvijek s nama, dapače u nama kako kaže Krist: »Ako me tako ljubi, čuvat će moju riječ pa će i Otac moj ljubiti njega i njemu ćemo doći i kod njega se nastaniti« (Iv 14, 23) ili kako kaže sv. Pavao na

1) Ika Zagreb 1994. str. 8-9

Areopagu: »U njemu doista živimo, mičemo se i jesmo« (Dj 17, 28). Bog je trajno među nama prisutan i to je glavni razlog neprekidne molitve: »Bez prestanka se molite!« (1 Sol 5, 17). Tako nam svaki pa i najobičniji posao može postati molitvom: »Dakle, ili jeli ili pili, ili drugo što činili, sve na slavu Božju činite« (1 Kor 10, 31; usp. Kol 3, 17).

Osoba je izvor ljudskog djelovanja, stoga je molitva najprije osobna, ali ona je i zajednička, jer čovjek nije samotno biće nego se rađa u zajednici i u zajednici živi. Bog nije htio da ljudi na svijetu budu samci »Nije dobro da čovjek bude sam« (Post 2, 18). Stvorio je prvu obitelj i iz te osnovne zajednice razvija se čitavo ljudsko društvo, društveno, domovinsko kao i zajednica vjernika koju je Isus nazvao Crkvom, Zajednicom. I koliko god Isus - nasuprot licemjernoj, farizejskoj molitvi - naglasuje važnost osobne, pojedinačne molitve: »Ti naprotiv, kad moliš, uđi u svoju sobu, zatvori vrata i pomoli se svomu Ocu, koji je u skrovitosti« (Mt 6, 6), ništa manje ne naglasuje i važnost zajedničke, javne molitve: »Gdje su dvojica ili trojica sabrana u moje ime, tu sam i ja među njima« (Mt 18, 20).

Molitva u obitelji

Međusobne veze čvrsti su temelj na kom se razvija ljudska zajednica što napose vrijedi za temeljnu zajednicu ljudskog roda, za obitelj. Tà u njoj su ljudi korjenski, rodbinski vezani, stanuju pod istim krovom, i ako se zbog životnih potreba

povremeno udalje, vraćaju se natrag, bilo svaki dan, bilo u svečanim zgodama života i obitelji. Tu Bog ne može biti isključen. Tà Bog je obitelj i zamislio i ostvario, i to tako čvrsto da će muž i žena, »njih dvoje biti jedno tijelo« (Post 2, 24).

I danas je Bog prisutan kad nastaje nova obitelj, kad dvoje mladih ljudi nakon zrelog razmišljanja s Božjim blagoslovom i molitvom svete Crkve sakramentom svete ženidbe započinju novi život. Punina tog života ostvaruje se kad u ljubavi muža i žene, oca i majke dolazi novi naraštaj, djeca. I kao što su s molitvom započeli, tako s molitvom moraju nastaviti i prenijeti molitvu na novi naraštaj.

Dječja molitva

Čim je dijete došlo do prvog shvaćanja riječi koje još točno ne zna ni izgovarati nego tepa, dijete redovito s majkom moli prve molitvice svog života: »Anđele čuvaru mili...«, da na kraju dana završi: »Hvala Bogu prođe danak...« Naći će se još koja molitvica kao ona poslije jela: »Hvala Bogu i Majci Božjoj koji su me nahranili svojim svetim darom«. Dječje su to molitvice koje ostaju u sjećanju kroz cijeli život, pa i onda ako čovjek po nesreći izgubi vjeru.

Prva pouka o vjeri

No na dječjoj jednostavnosti, prostodušnosti ne smije se ostati. Dijete ne može ostati zatvoreno u kući roditeljskog doma, ono se otvara prema drugima te razvija svoje sposobnosti. I u društvu i u Crkvi. Roditelji s užitkom slušaju prvo dječje

tepanje, ali na tom ne ostaju. Već kod kuće, pa u školi, na raznim tečajevima koliko se toga traži od djeteta da nauči kako bi se osposobilo za život.

Slično bi moralo biti i s vjerskim životom djeteta. Već s prvim molitvicama treba upoznati dijete i s osnovnim istinama vjere što će se kasnije nadopuniti školskim i župnim vjeronaukom. Prigode će biti u svakoj kršćanskoj obitelji već od ranog djetinjstva. O Božiću će se govoriti o malom Isusu koji se rodio u štalici. To će biti prigoda da se dijete upozna s temeljnom vjerskom istinom: reći ćemo djetetu da se blagdan Božića tako zove jer je Mali Isus i Bog. U Velikom tjednu govorit ćemo kako je Isus za nas trpio, umro i uskrsnuo. Uz znak križa učit ćemo dijete da znak križa činimo u ime Božje, malo kasnije u ime Presvetog Trojstva, a tek kasnije, možda tek kad dijete pođe u školu reći ćemo da je Bog jedan u tri božanske osobe, Otac, Sin i Duh Sveti.

Ipak nećemo samo govoriti da postoji Bog. Još dok je dijete maleno treba misliti i na vjersko-moralni odgoj djeteta poučavajući ga da smo za svoja djela odgovorni i Bogu i društvu, u skladu s Deset zapovjedi Božjih koje su temelj zdravog odnosa ne samo prema Bogu nego i među pojedincima i u društvu. Govorit ćemo i o smislu života. Nećemo puno govoriti... Nećemo puno govoriti nego ćemo ga naučiti da na pitanje »Zašto smo na svijetu«, jednostavno odgovori: »Na svijetu smo zato da Boga spoznamo, ljubimo ga, služimo mu (držimo njegove zapovijedi i pomažemo bližnjima) i tako u nebo dođemo«. Ne bojmo se

zahtijevati od djeteta da to i napamet nauči. Dijete lako uči, tâ ono je kao prazna ploča na koju se mnogo toga može upisati, i koliko će ljepše dječja duša biti ispisana, toliko će lakše izbjeći laž i zlo u životu. Ne bojmo se ponavljanja, tâ u ranom djetinjstvu dijete još ne zna čitati, a stara latinska mudrost kaže: »Ponavljanje je majka znanja«. Ne bojmo se ako dijete sve ne shvaća, pa ni mi ne shvaćamo u potpunosti osnovne istine vjere nego ih prihvaćamo jer nam je to objavljeno od Boga. Tâ vjerske istine toliko nadilaze ljudske sposobnosti da ih i ne možemo u potpunosti shvatiti, shvatit ćemo ih tek u vječnosti. Ne čudimo se tome, upravo da je drukčije bilo bi čudno. Koliko toga nam je na svijetu očito, a ipak ne razumijemo. Mi vidimo dnevnu sunčanu svjetlost, ali tko razumije njezinu snagu da preko fotosinteze u biljkama stvara klorofil i tako omogućava život. A učiti napamet nije samo vlastitost vjeronauka, tako je kod svih znanosti. Definicije treba naučiti napamet, u matematici treba napamet naučiti Pitagorin poučak...

Rast i zapreke vjere i molitve

Prve molitvice, pa i prvo znanje o vjeri mora biti izraženo dječjim načinom, ali pritom ne smije ostati. I na djecu se mogu primijeniti riječi sv. Pavla: »Govorio sam vama kao nejačadi u Kristu. Mlijekom vas napojih, ne jelom« (usp 1 Kor 3, 1-2). Dijete se mora uključiti u vjerski život odraslih. Mora bolje upoznati vjerske istine, sudjelovati u životu sv. Crkve, u žrtvi sv. mise, ali i u obiteljskom, kršćanskom životu koji mora odisati molitvom.

Tako bi moralo biti, Tako je u mnogim obiteljima i bilo. I danas se ne baš tako stari ljudi sjećaju kako se iz kuća naših patrijahalnih seoskih obitelji kad se spuštao mrak čuo glas molitve - u krajevima gdje su bile žive bratovštine sv. krunice - bila je to zajednička molitva sv. krunice.

Nažalost, taj je glas u mnogim kućama utihnuo. Pridonio je tome i vjerski nehaj koji ulazi u naše duše i naše obitelji te potrošački mentalitet današnjeg društva koje glavnu brigu stavlja na vremenite probitke. Nije briga za tjelesne potrebe grijeh, ali redovita je pojava da se zemaljsko, tjelesno protivi duhovnom, »Težnja je tijela protivna Bogu« (Rim 8, 7). Gdje je sva briga usmjerena na zemaljska dobra i na zabavu, lako se zaboravi na potrebe duha, a posljedica toga je da zamire vjera, spremnost na žrtvu i nesebična ljubav.

Nestanku molitve u obitelji pridonio je i napredak znanosti jer u mnogo slučajeva nije pridonio duhovnoj obnovi čovječanstva. Mi se veselimo kad u sjaju električne rasvjete slavimo polnoćku. S druge strane kolike je to svjetlo odvelo iz obiteljskog kruga i odvelo na zabave. Pa i proširenje dnevnog vremena, kad našim danom i radom ne vlada sunce sa svojim prirodnim tijekom, nego električna struja koja omogućuje da se radno vrijeme proširi na sva 24 sata, razbija obiteljsku zajednicu. Ljudi se preko tjedna jedva nađu zajedno, jedni dolaze s posla a drugi odlaze ne samo u tvorničke hale nego i u školske učionice. Čovjek izmoren tjednim poslom misli kako će se u

nedjelju odmoriti i dulje odspavati, pa na slavu Božju, na sv. misu i molitvu ne misli.

Razbijanju obiteljskog života pridonijela je i televizija. Izvanredna i korisna novost koja omogućuje da se upozna ono što inače nikada ne bismo upoznali - i da nas zabavi. Ali u isto vrijeme njezino gledanje ljude često toliko obuzme da na sve drugo zaborave. Gleda se od trenutka kad se dođe kući pa do kasno u noć te i nema vremena za razgovor među članovima obitelji ni na zajedničku molitvu.

Poseban je danas problem što su ratnim pustošenjima srušene mnoge kuće a obitelji raspršene. Nestala je obiteljska zajednica i zajednička molitva, a u duše se uvlači mržnja. Ne smijemo sustati. Valja misliti na obnovu porušenih kuća, ali jednako i još više treba misliti na obnovu duha koji tako lako zaglibi u mržnju videći nepravde koje se zbivaju, pogotovo kad osobno pogađaju čovjeka. Treba misliti na obnovu Božje i ljudske ljubavi u dušama ljudi, jer gdje zavlada mržnja i zavist, te dvije sestre koje jednako izgrizaju dušu - mržnjom na neprijatelja i zavišću prema onima koji su bolje prošli, žaleći što i oni nisu stradali kao sami oštećeni - tu neće biti mira među ljudima. Kad se nepravda sruči na ljude, društvo ima dužnost da se brani ali pritom ne smije gaziti ljubav koja je pokretač najboljih djela. Mržnji nema mjesta u kršćanskom srcu, pa i tada kad se čovjek brani, treba nasljedovati primjer Krista koji u času smrti moli za svoje ubojice: »Oče, oprosti im, ne znaju

što čine« (Lk 23, 24). Kolike snage i vjere naći će vjernici razmatrajući žalosna otajstva krunice kojima ne svršava krunica nego nastavlja u pobjedi uskrsnuća. Bog uvijek ima posljednju riječ. Ne samo u vječnosti nego i u vremenu. Tako nam govori i Nebeska Majka, utočište grešnika, Odvjetnica hrvatskog naroda u Fatimi. Poziva na molitvu sv. krunice i obraćenje. Poslušamo li je jamči nam ne samo Božju nego i našu pobjedu: »Napokon će moje Bezgrešno srce pobijediti«.

Obnova molitve u obitelji

Teškoće oko zajedničkog života i zajedničke molitve su stvarne, ali ne smijemo misliti da su nerješive. I Pavao VI. priznaje da današnji svijet gleda na svijet na svoj način koji nije uvijek u skladu s kršćanskim životom. »Potpuno smo svjesni da novi uvjeti života u naše vrijeme ne olakšavaju da se nađu trenuci kad se obitelj može okupiti pa i onda, kad se to zbude, brojne okolnosti otežavaju pronalaženje prigode za molitvu. Nema sumnje da je to teško. Ali, svojstvo je kršćanskog načina djelovanja da se ne damo pobijediti od uvjeta koji nas okružuju nego da mi, nasuprot, uspijemo njih pobijediti; ne podleći nego se suočiti. Zato bi obitelji koje žele u punini proživljavati kršćanskim obiteljima svojstven poziv i svojstvenu duhovnost trebale uložiti svu svoju snagu da zaustave sile koje sprečavaju obiteljsko okupljanje i zajedničku molitvu.«[2]

[2] Pavao VI. Marialis cultus 1975, br. 54

Ne smijemo klonuti. Sve novosti suvremenog života ne bi smjele zavesti vjerničko srce da zaboravi na vječnost, na molitvu i na suživot među članovima obitelji.. Ako je i nestalo zajedničke molitve prije jela - svatko jede kad stigne - ne bi se smjelo zaboraviti na molitvu pri jelu. Tà uvijek vrijedi opomena sv. Pavla: Ili jeli ili pili, sve činite na slavu Božju.

Ipak ni zajednička molitva ne smije utihnuti u našim kršćanskim obiteljima. Posebna će biti prilika kad se obitelj okupi da objedom ili večerom proslavi neke značajne događaje, kao što su naprimjer krštenje, prva pričest, krizma djeteta, imendan ili rođendan nekog člana obitelji... Neka to ne bude samo prigoda da se okupimo oko zajedničkog stola, neka to bude prigoda - ne samo ako je prisutan koji prijatelj svećenik ili redovnica - da zajedničkom molitvom, barem Očenaša, zamolimo Božji blagoslov za slavljenika, za cijelu obitelj, te da zahvalimo i na ovom susretu i obilju koje nam je Gospodin priredio na zajedničkom stolu...

Nešto slično učinimo i za Božić, za Uskrs, za neku blagdansku svečanost, neka nam blagdani ne budu samo blagovanje! Učinimo još i nešto više. Za najveće blagdane crkvene godine Crkva je odredila posebna vremena, došašće i korizmu, neka to ne bude samo opomena da se treba pripraviti kako ćemo s božićnim drvcem ili maslinama te za stolom proslaviti te blagdane. Treba misliti i na duhovno značenje tih blagdana.

Zajednički ćemo proslaviti te dane, treba se i zajednički pripraviti. Pripremat ćemo se i u crkvi, na liturgijskoj službi Božjoj, ali i u obitelji, toj Crkvi u malom. Najbolja će priprema biti zajednička molitva što će biti prigoda ne samo da se približimo Bogu, nego da se i međusobno približimo, da se porazgovorimo o odnosima među članovima ljudske zajednice, posebno o odnosima u samoj obitelji. Nemogućnost da se članovi iste obitelji češće nađu zajedno pridonijela je da su i odnosi među članovima obitelji zategnuti. Rađa se nepovjerenje, sumnja, ljubomora. I kad pojedini članovi obitelji uspijevaju i kad im ne ide od ruke. Članovi iste obitelji i ne znaju što radi suprug, supruga, djeca i gdje se kreću. Zategnutosti u obitelji pridonio je i sukob generacija koji je uvijek postojao, ali se nikada nije pokazivao toliko kao danas. Koliki dijele ljude na zastarjele, stare i napredne mlade. Nije li i to jedna od baština jednoumlja u kojem znamo koji su bili napredni. Podjela u ljudskom društvu uvijek šteti, niti je starost toliko okoštala da ne bi mogla shvatiti suvremeni život, tâ ona ga je i stvarala, niti je mladost toliko suvremena da bi izgubila veze s prošlošću iz koje i ona vuče svoje korijene. Sjećam se jednoga starog redovnika koji je govorio: do 40. godine života družio sam se sa starijima - jer imaju više iskustva; a poslije s mlađima - jer imaju više zanosa. Susret prožet molitvom i misli na Boga, koji je izvor jedinstva i ljubavi, pridonijet će da obnovi povezanost među članovima obitelji, a time i međusobno razumijevanje i ljubav.

I osobnu i obiteljsku molitvu možemo ostvariti na razne načine. O tom govori papa Ivan Pavao II.: »Osim jutarnje i večernje molitve izričito se preporučuju... čitanje i razmatranje Božje riječi, priprava za sakramente, pobožnost i posveta Srcu Isusovu, različiti oblici pobožnosti Presvetoj Djevici, blagoslov stola, oblici pučke pobožnosti. Poštujući slobodu sinova Božjih, Crkva je predlagala i dalje predlaže vjernicima s posebnom brigom i upornošću neke oblike pobožnosti. Među tim oblicima valja spomenuti moljenje krunice.«[3] Zatim od riječi do riječi nastavlja riječima pape Pavla IV: »Nadovezujući se na želje naših predčasnika, željeli bismo sada živo preporučiti moljenje Gospine krunice u obitelji. Drugi je vatikanski koncil osvijetlio kako se obitelj, prva životna stanica društva, uzajamnom ljubavlju svojih članova i zajedničkom molitvom Bogu, pokazuje kao domaće svetište Crkve... Ako bi i u obitelji nedostajala molitva, morali bismo reći da nedostaje nešto po čemu se kršćanska obitelj kao takva obilježuje.«[4]

Opravdani su razlozi da Crkva zajedno s papama naglasuje vrijednost i važnost molitve sv. krunice, no želim se najprije osvrnuti na prigovore kako je krunica zbog ponavljanja Zdravomarija dosadna molitva. Doista, zbog umora, bolesti, velikih briga, zbog zaborava na prisutnost Božju, molitva sv. krunice može biti rastresena, ali nikako dosadna. Može li voljenim osobama biti dosadno ponavljati:

---

[3] Obiteljska zajednica - Familiaris cosortio, 1981, br. 61

[4] Pavao VI. Marialis cultus, 1975, br. 52

»Volim te«? A molitva sv. krunice je nešto više. Krunica je ponavljanje Božjih riječi Mariji: Zdravo milosti puna, ali i razmišljanje o sadržaju tih riječi. Izgovarajući riječi molitve sv. krunice ispovijedamo našu vjeru, ufanje i ljubav za što katkad izričito a katkad uključivo molimo prije negoli počnemo moliti krunicu.

Krunica usmena molitva

Krunica počinje molitvom Očenaša koji nas je naučio sâm Gospodin. Očenaš je ostvarenje prve zapovijedi ljubavi: Ljubi Gospodina Boga svim srcem svojim - sveti se Ime tvoje. Ne isključuju se naše potrebe, Krist nas je sâm pozvao da molimo za kruh svagdašnji, da se oslobodimo grijeha i svakog zla. Ne isključuju se dnevne brige, ali nas je Gospodin opomenuo: »Ne budite dakle zabrinuti za sutra... Dosta je svakom danu zla njegova« (Mt 6, 34). Ali te nas brige nikada ne smiju toliko obuzeti da bismo kraj njih zaboravili na vječni život.

Slijedi niz od deset Zdravomarija. Može li biti ljepše molitve kojom ćemo pozdraviti Nebesku Majku negoli što su riječi kojima je Prvorođenu kćer Crkve pozdravio nebeski Otac: Zdravo milosti puna, i što je normalnije nego je zamoliti da iz punine milosti i nas pomogne u životu i na času smrti naše. Koliko god je na smrt neugodno misliti, to je neizbježni, a ujedno i najvažniji trenutak života, jer o tom kakvi ćemo biti u tom času ovisi kakva će biti i naša vječnost.

I na kraju desetice usklađujemo svoj glas s pjesmom nebesnika: »Svet! svet! svet!« (Iz 6, 3;

Otk 4, 8) moleći: Slava Ocu Sinu i Duhu Svetom. I tako redom pet, odnosno petnaest puta.

Krunica i razmatranje

Molitve izgovorene u krunici su uzvišene i odgovaraju kako zajedničkoj tako i osobnoj molitvi. A ipak one su samo okvir molitve sv. krunice. »Sva slava (ljepota) kraljeve kćeri je iznutra« (Vulg. Ps 44, 14). Sva ljepota krunice su razmatranja, u kojima s Marijom kroz 15 otajstava promatramo glavne zgode Isusova života zbog čega mnogi i zovu krunicu sažetkom Evanđelja kako ponavlja i papa Pavao VI:[5] »Krunica naime promatra susljedno i po redu poglavite spasonosne događaje Otkupljenja koji su se u Kristu ispunili: od djevičanskog začeća i otajstva djetinjstva sve do vrhunskih časo-

5) »Željeli bismo se sada, časna braćo, zaustaviti časkom na obnovi one pobožne vježbe koju su nazvali "sažetkom svega Evanđelja" (Pio XII, AAS, 38 (1946) str. 419); na krunici Blažene Djevice, tj. ružariju. Naši su predčasnici poklonili krunici budnu pažnju i zauzetu brigu: u više su navrata preporučivali njezinu čestu recitaciju, zauzimali se za njezino širenje, objašnjavali njezinu narav, priznavali joj prikladnost za razvijanje kontemplativne molitve koja je istovremeno i pohvalna i prozbena, podsjećali na njezinu unutarnju djelotvornost za napredak kršćanskog života i apostolskog angažmana. A i Mi smo, već od prve Generalne audijencije svoga Pontifikata, 13. srpnja 1963. pokazivali da visoko cijenimo pobožnost krunice te smo tijekom vremena u mnogim prigodama naglašavali njezinu vrijednosat, bilo to u redovitima ili u posebno teškima, kao što je bio slučaj, kad smo u času tjeskobe i nesigurnosti bili objavili encikliku Christi Matri (15. rujna 1966) neka bi se žarke molitve upravile Djevici od krunice da bismo izmolili od Boga najviše dobro mira; taj smo poziv opetovali u apostolskoj pobudnici Reccurens mensis October (07. listopada 1969), u kojoj smo komemorirali četiristotu ob-

va Pashe - blažene Muke i slavnog Uskrsnuća - te do njezinih učinaka na Crkvu koja nastaje na dan Pedesetnice (Duhova) i na Djevicu u dan kada je, dovršivši ovo zemaljsko progonstvo, bila dušom i tijelom uznesena u vječnu domovinu.«[6]

Krunica u radosti, žalosti i nadi u vječnost

Otajstva krunice su otajstva Isusova života po kojima smo spašeni i postali djecom Božjom. po tim je otajstvima i Marija bez svojih zasluga od prvog trenutka svog začeća postala milosti punom, da o tim otajstvima, postavši Spasiteljevom Majkom, razmišlja (usp. Lk 2, 19) i u njima sudjeluje sve do podno križa da na kraju prva poslije Isusova uskrsnuća dobije nebesku slavu.

Marijin primjer potiče nas da i mi po otajstvima sv. krunice pratimo i razmatramo Isusov život i da ga sebi primijenimo. Stoga će biti poželjno da pojedina otajstva osvježimo čitanjem biblijskog štiva[7] i još ga produbimo kojim razmatranjem istog otajstva iz neke knjižice o krunici. Ima ih mnogo. Meni se osobno najviše sviđaju razmatranja o krunici što ih je napisao o. Monsabré, ali ni ona nisu dorečena, jer su otajstva krunice prebogata sadržajem. Stoga ih i možemo primijeniti na razne zgode i potrebe kako društva tako i pojedinca i namijeniti ih kako

ljetnicu apostolskog pisma Consueverunt Romani Potifices našeg predčasnika sv. Pija V. koji je u tom dokumentu rastumačio i na neki način uredio tradicionalni oblik Krunice.«
Papa Pavao VI, Marialis cultus 1975, br. 42

[6] Marialis cultus, 1975, br. 45.
[7] usp. Marialis cultus, 1975, br. 51.

čitavu krunicu tako i pojedina otajstva, prije svega na slavu Božju i spasenje ljudi s kojom se nakanom i Sin Božji utjelovio i prinio žrtvu života. Zatim treba moliti za potrebe Crkve, za obraćenje grešnika, za mir u svijetu i domovini, za razne potrebe kako društva tako i obitelji i pojedinca. I kad molimo u zajednici i kad molimo pojedinačno.

Svima su nam predočena ista otajstva, a ipak svakom pojedinom od nas naglasuju nešto drugo. Pogledajmo samo jedan primjer: razmatranje petog radosnog otajstva. Pred nama je otajstvo nalaska Isusa u hramu. Drukčije to otajstvo promatraju roditelji, drukčije djeca. S kojim veseljem Josip i Marija hrle u hram i sa sobom vode dječaka Isusa. Koje li opomene da se roditelji primjerom i poukom brinu za mladi naraštaj, a da se sami vladaju prema riječi što ju je Isus rekao svojim apostolima: »Primjer sam vam dao da i vi tako činite« (Iv 13, 15). Kakav je tek Isusov primjer djeci! Zgoda iz Evanđelja završava: »I bijaše im poslušan« (Lk 3, 51) Isus, Mariji i Josipu. Ali ne manje poticajno je i Isusovo veselje s kojim ide u dom Očev, i kako On, koji je ne samo čovjek, nego i sveznajući Bog, sluša i pita učitelje zakona o vjerskim istinama!

Otajstva krunice prate nas kroz sve trenutke života. U radostima, a opet nas uče da potpune radosti nema u ovozemnom životu, uz ruže uvijek se nađe i trnje. U času kad Marija s radošću prikazuje svog Jedinorođenca Nebeskom Ocu sluša proroštvo starca Šimuna: »Tebi će samoj mač probosti dušu« (Lk 2, 35). Često ćemo i mi u

radosti osjetiti žalac boli. Ali ni u trenucima žalosti i križa nećemo klonuti jer kad predano u ruke Božje prihvatimo križ, prihvaćamo ga s onom ljubavlju s kojom ga je Isus prihvatio. »Tko ne nosi svoga križa i ne ide za mnom, ne može biti moj učenik!« (Lk 14, 27). Tko trpi s Isusom nije bez nade, poslije Velikog petka dolazi Uskrs! Stoga, tko s pravilnim raspoloženjem i ljubavlju razmišlja sv. krunicu, ne može zavidjeti onima kojima je bolje, ali isto tako on duboko suosjeća s onima koji trpe. Tko živi s krunicom, živi prema uputi sv. Pavla: »Radujte se s radosnima, plačite sa rasplakanima!« (Rim 12, 15).

Razmišljajući s Marijom otajstva sv. krunice, uživimo se i suživimo se s otajstvima Isusova života i to će nam dati snagu da i u žalostima života nađemo snagu, a u radostima života nećemo zaboraviti da je sve dar Božji. »Svaki dobar dar, svaki savršen poklon odozgor je, silazi od Oca svjetlilâ u kome nema promjene ni sjene od mijene« (Jak 1, 17).

Zahvalimo Bogu na radostima koje nalazimo u životu, posebno u obiteljskom životu, ali ne zaboravimo da je cijena radosti ljubav koje nema bez samoprijegora i žrtve. Žrtva je prisutna i tada kad se najmanje nadamo. Kod žalosnih otajstava to je očito, ona pokazuju koliko nas je Krist ljubio, do smrti na križu, a slavna otajstva su znak pobjede križa. Nije bez razloga što je kao jedini znak svoje žrtve ponio znakove svojih svetih rana. Sva ta otajstva našim su obiteljima i svima nama uzor ljubavi prema Bogu i međusobnoj ljubavi među ljudima.

Na posebni način našim su obiteljima uzor radosna otajstva. Koliko tu ima radosti, ali koliko poteškoća, pa i nerazumijevanja koja se mogu naći i u najsređenijim obiteljima. Ali one ih rješavaju prema primjeru svete Obitelji čije zgode iz dnevnog života promatramo u radosnim otajstvima.

Koliko radosti ima u svagdanjim radostima dnevnog života svete Obitelji, u božićnoj noći i u drugim zgodama Evanđelja Isusova djetinjstva. Ali koliko tu ima poteškoća, siromaštva, brige da spase život Dječaka kad su morali bježati pred silnikom u progonstvo. I u toj obitelji ima nesporazuma i nerazumijevanja. To je i shvatljivo. Tà u toj obitelji ima toliko razlika kojih nema niti u jednoj drugoj obitelji: tu je Isus, Sin Marijin a ujedno i Sin Svevišnjega, Djevica-Majka je milosti puna, a sv. Josip doista je muž pravedan (Mt 1, 19), ali ipak jednostavan čovjek. Ipak uvijek nalaze pravilno rješenje i razumijevanje. Kad Isus kao dvanaestgodišnji mladić reče Mariji i Josipu: »Zašto ste me tražili? Niste li znali da mi je biti u onome što je Oca mojega? Oni ne razumješe riječi koje im reče« (Lk 2, 49-50). Evanđelje iza toga napominje da je Majka njegova brižno čuvala sve ove uspomene i o njima razmišljala (Lk 2, 51; 19). Pomalo ih je shvaćala razmišljajući o riječima što joj navijesti anđeo Gabrijel u času Navještenja. A mi kad doživimo nerazumijevanje, pa i nesporazum i sukob, sjetimo se svagdanje molitve Očenaša: »Otpusti nam duge naše, kako i mi otpuštamo dužnicima našim.« Za ljubav Božju imajmo razumijevanja i za slabosti naših bližnjih, tà i sami ih imamo.

Teže je bilo sv. Josipu shvatiti što se dogodilo kad je vidio da je Djevica trudna. Ljudski je to bilo nerješivo. Razloga za sumnju nije imao, a ipak... Ali mu anđeo Gospodnji, doista u snu, rastumači što se dogodilo - i sumnje je nestalo. Bog uvijek nalazi najbolje rješenje!

Slično je i u drugim zgodama. Ima svakakvih poteškoća među članovima svete Obitelji, ali među njima uvijek vlada sklad, međusobno poštivanje i povjerenje što se temelji na nesebičnoj ljubavi koja ima svoj izvor u Božjoj ljubavi. I u uvjerenju da Bog svojih ne ostavlja makar ih često vodi preko progonstva, pa i Kalvarije. Ali i progonstvo ima svoj kraj, kad dođe vrijeme sv. Obitelj vraća se u rodni kraj, a poslije Kalvarije dolazi slava uskrsnuća, sretna vječnost.

Sveta Obitelj nije klonula u nedaćama života nego ih je predano u ruke Božje prihvatila svjesna da Bog misli na njih i da će sve imati sretan svršetak, ako ne prije a ono u vječnosti. Bili su svjesni da život ne može nikada riješiti sve probleme života. U životu izmjenjuju se radost i žalost, radosna i žalosna otajstva, ali se uvijek u onima koji se s Kristom raduju i trpe završavaju sa slavnim otajstvima.

Sv. obitelj - primjer i zagovor

Neka primjer i zagovor svete nazaretske obitelji pomogne i našim obiteljima da uz pomoć Božju nastoje oko međusobnog poštovanja i ljubavi, te da ulože potrebni napor oko postizavanja zajedničkog dobra čitave obitelji. Prema svojim sposobnostima

neka svi članovi obitelji, i otac i majka, kao i svako pojedino dijete učine sve da mir, zadovoljstvo i blagostanje zavlada u obitelji. Zajednička briga za obitelj najbolji je znak da u obitelji vlada ljubav koja je »sveza savršenstva« (Kol 3, 14). Ne čekajmo da drugi počne, počnimo prvi. Tà Bog i »nas prije uzljubi« nego što smo mi njega ljubili.

Neka i u našim obiteljima vlada duh nazaretske Obitelji - međusobna ljubav, poštivanje i povjerenje. Neka božansko Dijete svojom božanskom moći, Marija, brižna Majka obitelji i Kraljica Hrvata, te sv. Josip, Glavar svete Obitelji i nebeski Zaštitnik hrvatskog naroda, svojim zagovorom budu na pomoć svim hrvatskim obiteljima kako u radostima tako i nedaćama dnevnog života i neka nam budu svima - uz našu suradnju - zalog vremenite i vječne sreće da nas na kraju života dočekaju u kući Nebeskog Oca.

Dao Bog da tako bude!

o. Josip Mlinarić OP

Msgr. Georges Chevrot

O msgr. G. Chevrotu imam samo toliko podataka koliko ih daje Annuario Pontificio 1957., iz kojeg se vidi da je taj monsinjor te godine bio još živ. Bio je svećenik pariške nadbiskupije te je 17. travnja 1939. odlikovan čašću kućnog prelata Papinskog doma.

Msgr. Chevrot bio je poznati propovjednik te je kroz nekoliko godina bio propovjednik pariške katedrale Notre-Dame. U korizmi 1938. propovijeda o novom čovjeku i našim duhovnim slabostima. U korizmi 1939. imao je propovijed o životu novog čovjeka a prema prispodobi rasipnog sina. U korizmi 1940. propovijedao je o odnosu Evanđelja i rodoljublja. Te je propovijedi i tiskao.

Održao je nekoliko nizova govora na radijskoj postaji Luxembourg što je također tiskao u nekoliko svezaka. Godine 1950. tiskao je dva niza govora o Evanđelju u svijetu. Izdao je nekoliko knjiga o Isusu i Samarijanki, o Šimunu-Petru, O šutnji te O blaženstvima, o čemu je govorio u zimi 1951-1952. na radiju Luxembourg.

Na istom radiju krajem godine 1948. i početkom 1949. govorio je o malim obiteljskim krepostima, kako se vidi iz originalnih propovijedi koje je odmah i tiskao. Te nagovore održavao je u rane jutarnje sate, što se vidi iz prve propovijedi o kreposti uljudnosti. Zbog neposrednog čitanja, taj

sam dio u prijevodu izostavio i sada doslovce donosim u ovom prikazu.

»Postoji određen broj malenih kreposti, sličnih uljudnosti, koje ne bude veliko divljenje; ali kad one nedostaju, odnosi su među ljudima napeti, mučni, čak i burni, te kadkada dovode do velikih nesreća. Ti »temelji kreposti« jesu upravo one stvari, koje čine naš život podnošljivim i ugodnim. Evo zašto mi je dragi slušatelji, stanica Radio Luxembourg dala čast da vam uputim ove riječi, koje želim u ovom nizu religioznih nedjeljnih nagovora posvetiti malenim krepostima kršćanskih ognjišta.

Na prvi pogled, ta je odluka vrlo umjerena. Tada dok radiovalovi donose u vaša ognjišta poruku Evanđelja, nije li logično da na to ognjište Kristova nauka donese svoje svjetlo, svoju toplinu i sjeme svoje radosti? Bez sumnje, vi od radija tražite da vam javi što se događa u svijetu, a od religioznih govora da pratite velike i zanimljive događaje katoličkog svijeta, o čemu ću vam isto rado govoriti. Također je istina da bi neki mogli očekivati propovjednika koji će raspravljati o uzvišenim vjerskim istinama. Ja mislim, što se tiče mene, da su ovi jutarnji sati kad završava doručak i kad je još svatko zabavljen brigom oko svog doma ili oko svog uređivanja, malo prikladni trenuci da se slušaju mudre rasprave ili apstraktne stvari. Pustite me dakle da vam govorim poučnim i jednostavnim načinom, govorom samog Evanđelja. Vi, dragi gospodine, možete me slušati dovršavajući svoju cigaretu - prva cigareta dana jest najbolja, govore pušači - a vi, gospođo, zakopčavajući gumb

na odjeći vašeg dječaka. To neće ništa smetati vašem duhu da tu, na vašem ognjištu, pažljivo primite Spasiteljev posjet, čija će nevidljiva prisutnost posvetiti vaše ognjište.

Uistinu, ne morate li vi prije svega između četiri zida, gdje se u ovom času nalazite, također opsluživati zakon Isusa Krista? Zbog toga neće biti nikakva pogreška, ako u tom pogledu pročistite svoj duh.«

. . . . . .

Uz Chevrotovo djelo dodao sam poruku pape Ivana Pavla II. - prigodom Svjetskog dana sredstava javnog priopćavanja koji se 1994. godine slavi 15. svibnja. Poruka govori o koristi, ali i o mogućoj štetnosti gledanja televizije u obitelji.

Pridodao sam i svoje razmišljanje o vrijednosti ali i o poteškoćama današnjeg zajedničkog života kako u društvu tako i u vjerskom, posebno molitvenom životu u obitelji.

S a d r ž a j

I. Uljudnost 7
II. Skromnost 12
II. Zahvalnost 18
IV. Iskrenost 24
V. Obzirnost 30
VI. Božić - radost u obitelji 37
VII. Nada 43
VIII. Dobra ćud 49
IX. Dobrohotnost 54
X. Štedljivost 59
XI. Točnost 64
XII. Marljivost 69
XIII. Strpljivost 75
XVI. Ustrajnost 81
Papa Ivan Pavao II: Obitelj i televizija 87
o. Josip Mlinarić OP: Obitelj i molitva 94
+++ Msgr. Georges Chevrot 113

Nekoliko pisama primljenih u svezi s objavljenim knjigama

I.

o. Josip Mlinarić OP
Svjedoci obnove (Dominikanski sveci i blaženici)
Tri dijela, 960 stranica, Zagreb, 1992.

Poštovani oče!

Hvala Vam još jednom za plemeniti dar »Svjedoci obnove«. Dobro je da se pojavilo ovo djelo iz Vašega vrsnog pera. Osobita je odlika ovog troknjižja što se daje riječ samim svecima. Čitalac tako može osjetiti izvorni govor mistika. Knjige zbog svoje povijesne dokumentiranosti i svoje duhovne usmjerenosti predstavljaju u isti čas i kao hagiografsko pomagalo i duhovnu pobudu. Čestitam!

Smjerno
Ivan Golub

U Zagrebu, 13. siječnja 1993.

* * *

Paris-Sorbonne, 26. veljače 1994.
(Prijevod s francuskog)

Dragi oče Josipe!

Primite moju veliku zahvalnost za dar triju volumena koji ste objelodanili pod naslovom »Svjedoci obnove« (Dominikanski sveci i blaženici).

Djelo dovršeno u pravi trenutak, čije će plodove s radošću pročitati čitatelji.

Vidio sam u tom djelu mnogo portreta uzornih muževa i žena koji mi mnogo govore o Vašem redu. Umne biografije na vrlo osebujan način korisne su čitateljima. Predstavljajući tako primjere svetaca Vi ste postupali prema nasljeđu koje ima svoje čitatelje u plemenitom hrvatskom narodu!

Zanimajući se za sve što se neposredno odnosi na moju prvu domovinu, ja sam odmah otvorio II. svezak sa člancima o bl. Augustinu Kažotiću i bl. Ozani Kotorskoj. Članci su dokumentirani brižljivo i na živi način napisani.

U ovom teškom trenutku gdje su hrvatskom narodu potrebni veliki moralni primjeri, želim Vašem djelu uspjeh, što ono i zaslužuje i čestitam Vam za to lijepo ostvarenje.

S najboljim željama za zdravlje, dragi oče Josipe, primite od mene izraz srdačnog i vjernog sjećanja.

Henrik Heger
Činovnik u Institutu
francuske literature
Université de Paris- Sorbonne
Institut de literature française

II.

Monsabré OP, Sveta krunica - kratka razmatranja
Preveo i priredio o. Josip Mlinarić, 350 stranica, Zagreb, 1993.

ZAGREBAČKI NADBISKUP • Archiepiscopus zagrabiensis
41001 ZAGREB, Kaptol 31 • pp 553

Zagreb, 28. lipnja 1993.

Poštovani
O. Josip Mlinerić OP
ZAGREB
Kontakova 1

Poštovani Oče,

Primio sam Vaš prijevod knjige "Sveta krunica" od Monsabréa pa Vam zahvaljujem za knjigu i za prijevod.

Ovom knjigom ste i našu Crkvu obogatili vrijednim razmatranjima otajstava krunice, što će dobro poslužiti i svećenicima i katehetama u odgoju mladih na molitvu.

Želim svako dobro, uz iskreni pozdrav i blagoslov

+ Franjo Kard. Kuharić

nadbiskup

Samostan dominikanaca Dubrovnik
31. listopada 1993.

Poštovani o. Josipe!

Trebao sam se prije zahvaliti na poklonjenoj knjizi »Sveta krunica« od Monsabréa. Prijevod zbilja jasan i lako čitljiv, što je vrlo važno. Prevesti knjigu od 350 stranica zaista treba umijeće, energije, poznavanja jezika, kako francuskog tako i hrvatskog. Pokazali ste da Vam svega toga ne fali. Pokazali ste da godine nisu uvijek mjerilo starosti. Mislim da se ovom knjigom ispunja jedna praznina u duhovnoj literaturi, posebno što se tiče pravog i pobožnog moljenja krunice.

Kasnim s ovim kratkim osvrtom jer sam želio vidjeti kako će narod prihvatiti sadržaj ovih razmatranja kroz mjesec listopad. I sada pri kraju listopadske pobožnosti mogu Vam reći da su vjernici sa zanimanjem, pažljivo i pobožno pratili sva razmatranja nakon molitve sv. krunice.

Eto toliko Vam za informaciju, a s moje strane čestitke i želja da ustrajete u daljnjem radu

o. Mario Marinov
prior
P.S. Slijede 23
potpisa slušatelja

Obitelj je temeljna zajednica ljudskog društva. Koliko tko više prinosi da vlada vjernost i povjerenje, ljubav i poštovanje između supruga i supruge, roditelja i djece te svih međusobno, toliko više pridonosi dobrobiti i sreći obitelji i ljudskog društva.

ISBN 953-6156-05-9